

PANEL



TÜRK DÜNYASINDA KADININ GEÇMİŞTEN BUGÜNE YERİ VE ÖNEMİ

TÜRK DÜNYASI VE TÜRK KADINLARI
DAYANIŞMA PANELİ
10 MART 2018



TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

TÜRK DÜNYASINDA KADININ GEÇMİŞTEN BUGÜNE YERİ VE ÖNEMİ

TÜRK DÜNYASI VE TÜRK KADINLARI
DAYANIŞMA PANELİ
10 MART 2018

ATO Meclis Salonu
Söğütözü Mah.2180.Cad.5A,06430 Çankaya, ANKARA



TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

İÇİNDEKİLER

PANEL PROGRAMI _____ 1

AÇILIŞ KONUŞMASI

Nail ÇELEBİ

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı _____ 3-8

BİLDİRİLER

Doç.Dr.Meşkure YILMAZ

Gazi üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi _____ 9-19

Ayşe SUCU

İlahiyatçı _____ 19-27

Elçin ÖDEMİŞ

Türk Kadınları Kültür Derneği _____ 28-37

Serpil POLAT

ASO İİ Kadın Girişimciler Kurulu _____ 37-42

ARAŞTIRMA

Gürbüz MIZRAK

Kadim Kültürümüzde Kadının Statüsü Ve
Ülkemizde Kadın Hakları Mevzuatı Kronolojisi _____ 43-65

FOTOGRAFLAR _____ 66-69



PANEL PROGRAMI

AÇILIŞ KONUŞMASI

Nail ÇELEBİ

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı

PANEL YÖNETİCİSİ

Doç.Dr.Meşkure YILMAZ

Gazi üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

PANELİSTLER

Doç.Dr.Meşkure YILMAZ

Gazi üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Ayşe SUCU

İlahiyatçı

Elçin ÖDEMİŞ

Türk Kadınları Kültür Derneği

Serpil POLAT

ASO İl Kadın Girişimciler Kurulu

ARAŞTIRMA

Gürbüz MIZRAK



TÜRK DÜNYASI
PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

**“TÜRK DÜNYASI'NDA
KADININ GEÇMİŞTEN BUGÜNE YERİ VE ÖNEMİ”
KONULU TÜRK DÜNYASI VE TÜRK KADINLARI
DAYANIŞMA PANELİ**



Katkılarıyla...



SUNUCU - Değerli konuklar; **“Türk Dünyasında Kadının Geçmişten Bugüne Yeri Ve Önemi Konulu Türk Dünyası Ve Türk Kadınları Dayanışma Paneli”**mize hoş geldiniz.

Öncelikle panelimizin açılış konuşmasını yapmak üzere Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı **Nail ÇELEBİ**'yi kürsüye davet ediyorum.

AÇILIŞ KONUŞMASI

Nail ÇELEBİ

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı

Sayın Bakanlarım, Sayın Milletvekillerim, Sayın Büyükelçim, Sayın Müsteşarım, Sayın 2.Katibim, Sayın Hocalarım. Sayın Basın Mensupları, Çok Değerli Hanımefendiler, Beyefendiler, Değerli Misafirler,

Sizleri En Derin Saygılarımla Selamlıyorum.

Öncelikle davetimizi kırmayarak panelimize iştirak ederek salonumuzda yerlerini alan Hanımefendiler olmak üzere ve onların şahsında ülkemizdeki ve dünyadaki bütün kadınların “8 Mart Dünya Kadınlar Günü” nü tebrik ediyorum.

“Türk Dünyasında Kadının Geçmişten Bugüne Yeri Ve Önemi” Konulu “Türk Dünyası ve Türk Kadınları Dayanışma” Panelimize hoş gediniz, sefa geldiniz, şeref verdiniz.

Anne, eş, evlat, kardeş, arkadaş ve komşudur ama hepsinden önce bir insandır kadın. Ve ilk evresinden itibaren hayatımızda olmasından dolayı kadınlar günü yılda bir gün olamaz, olmamalıdır. Dolayısı ile bize göre her gün kadınlar günüdür.

“Kadınlar insandır, biz erkekler insanoğlu” demişti büyük ozan Neşet Ertaş. Ne güzel bir söz: “Kadınlar insandır, biz insanoğlu...” Bu muhteşem sözülle kadınlar konusunda Türk milletinin vicdanının sesi olan büyük usta Neşet Ertaş’ı bu vesileyle rahmet ve minnetle anıyorum.

“Cennet anaların ayakları altındadır.” diyen bir medeniyetten geliyor olmamız ile bugün kadına yöneltilen şiddete dair aldığımız üzücü haberler arasında kabul edilemez bir çelişki vardır. GMK de dediği gibi. Türk kadını “yerlerde sürünmeye değil, omuzlar üstünde yükselmeye” layıktır.

Hepinizin de bildiği gibi, bir grup kadının 161 yıl önce 8 Mart 1857 tarihinde Amerika’nın Newyork şehrinde kan ve gözyaşlarıyla verdikleri bir mücadelenin yıl dönümüdür bu gün.

Eşitsizlikten en fazla zarar gören kadınlar, hak arama mücadelesinin de başını çekmişlerdir.

Oysa Türk Töresinde kadın kutsaldır, toplumun güç ve ilham kaynağı konumundadır. Tarihte birçok devlet kuran, yöneten, kurultay toplayan ve önemli kararlar alan Türk hanlarının yanı başında, hanımlarının da olduğu tarihi bir gerçektir. Anadolu kadını gerektiğinde cepheye koşup savaşmış, gerektiğinde kağı arabalarıyla silah taşımış, Tarih boyunca Türk kadını hayatın her safhasında erkeklerin yanında her türlü sorumlulukları paylaşmış, özellikle Kurtuluş Savaşı’nda, mücadelenin her döneminde bu kutsal savaşa destek vermiştir

Kurtuluş savaşında düşman işgaline karşı ülkesini, canını ortaya koyarak koruyan, cepheye top ve mermi yetiştiren

Anadolu kadını, adını dünya tarihine kahramanlığıyla, cesareti ile fedakarlığıyla yazdırmıştır.

Türk kadını bu hakkı vatanı uğruna çalışırken, vatan için eşi kardeşi babası şehit olurken, bu vatan için canının parçası evladı şehit olurken dimdik ayakta kalıp onlarla birlikte kendini düşmana siper ettiği için kazanmıştır. Bu nedendir ki Türk kadınının bu büyük muzafferdeki payı tartışılmaz yadsınamaz. Hiç kimsenin de aksini iddia etmesi kabul edilemez. Türk kadını bu noktada kimseye değil sadece vatanın kurtuluşunda olduğu gibi kadının hak ettiği kimliğe kavuşmasında da önder olan Mustafa Kemal Atatürk' e minnet borçludur.

Atatürk "Dünyada hiçbir milletin kadını, 'Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluş ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar himmet gösterdim' diyemez" demek suretiyle kahraman kadınlarımızın değerini veciz bir şekilde ifade etmiş ve onları hak ettikleri şekilde onurlandırmıştır.

Mustafa Kemal, savaş boyunca Anadolu kadınının cesaret ve fedakârlığını görmüş, onların sosyal hayatta da erkeklerle yan yana yürümesini istemişti.

"Şuna kani olmak lazımdır ki, dünya üzerinde gördüğümüz her şey kadının eseridir" diyen Atatürk'ün desteğiyle yürütülen çalışmalar sonucu, kadınlarımız, diğer birçok ülkedeki hemcinslerine göre oldukça ileri bir konum elde etmişlerdir.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, dünyada örneği görülmemiş bir hukuk devrimi yaşanmış, kadınlara eğitim alanında eşitlik sağlanmış, demokrasiyle birlikte haklarının büyük bir bölümüne kavuşmuştur.

5 Ekim 1926 tarihli gazetelerdeki haberler ise şöyleydi:

“Türkiye dün medeni ve içtimai inkılâplarını yaptı. Medeni Kanun’un tatbikine başlandı. Bundan sonra ne bir saniyelik asabiyetin cinnet nöbetiyle ‘boş ol’ demekle kadın boşanabilecek ne de aile işlerimiz, sarığın tasallutu altında kalabilecektir. Şimdi her Türk, kayıtsız şartsız kendi medeni haklarına sahiptir.”

Bu haberler, Cumhuriyetin hukuk devriminin en büyük eseri olan 4 Ekim 1926’da kabul edilen Medeni Kanunun yürürlüğe girişini müjdeliyorlardı.

Türk kadınları, 1930 yılında belediye meclislerine, 1933 yılında muhtarlığa, 1934 yılında milletvekilliğine seçme ve seçilme hakkı elde etmişlerdir.

5 Aralık 1934’te Türk kadınının milletvekilliği seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmış, 1935 yılında yapılan seçimlerde kadınlar 17 sandalye ile Meclis’te temsil hakkını kazanmıştı.

Türk kadınının 5 Aralık 1934 tarihinde sahip olduğu seçme ve seçilme hakkına Fransa’da kadınlar 1944, İtalya’da 1945, Yunanistan’da 1952, Belçika’da 1960 ve İsviçre’de 1971 yılında kavuştular.

İleri medeniyet denilen İsviçre, Fransa gibi ülkelerde kadınlar 40’ lı yıllarda bile seçme ve seçilme haklarına sahip değilken, çiçeği burnunda Türkiye Cumhuriyeti’nde 1930 yılında kadınlarımız bu haklara sahip idi.

Peki, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki büyük atılımla dünyanın en gelişmiş ülkelerinden önce erkeklerle eşit haklara sahip olan kadınlarımız bugün ne durumda?

Maalesef günümüzde üzülerek görüyoruz ki kimi kadınlarımız, sahip oldukları bu hakların, yaşadıkları toprakların ait oldukları kültürün kıymetini bilememekte,

Ülkemiz, Kadını ikinci sınıf gören geri kalmış kültürleri değil karşısındakini önce insan olarak anlamayı gerektiren yaklaşımları anlatacağız. Erkeğin sahiplenmesindeki kastın sadece duygusal sahiplenme olduğunu, kadının kimsenin malı olmadığını anlatacağız. Kadının sadece anne olduğunda değil, her haliyle varoluşundan itibaren kutsal olduğunu anlatacağız.

Bütün engellemelere rağmen; evlenme, boşanma, miras paylaşımı gibi konularda bazı haklar elde etmeyi başaran ve eşitlik mücadelesinin tarihsel sürecini başlatan kadınları uzun ve zorlu bir yolculuk bugüne kadar gelmişlerdir.

Kadınların katkısı olmadan sağlıklı bir kalkınma, gelişme ve demokratikleşme tam manasıyla mümkün değildir.

Üretime ve yönetime kadınların dâhil edildiği ülkelerde toplumsal gelişme çabalarının daha başarılı olduğunu görmekteyiz.

Hatta kadınlarımız, erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgin olmaya mecburdurlar!

Atatürk'ün dediği gibi: "Bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir. Mümkün müdür ki, bir toplumun yarısı topraklara zincirlerle bağlı kaldıkça, diğer

kısmı göklere yükselebilirsin!”

Ve hepimizin kulağına küpe olacak bir sözle bu konuda adeta son noktayı koyuyor Ulu Önder: “Kadınlarımız için asıl mücadele alanı; asıl zafer kazanılması gereken alan; biçim ve kılıkta başarıdan çok; ışıkla, bilgi ve kültürle, gerçek faziletle süslenip donanmaktır!”

Sevgili Hanımlar,

Şiddetin, eşitsizliklerin, insan hakları ihlallerinin son bulması dileğiyle Dünya Kadınlar Gününüzü kutluyor ve Kadınlarımızın sorunlarından çok, başarılarını ve sevinçlerini konuşacağımız nice 8 Mart’larda buluşmak ümidiyle, hepimizi en derin sevgiyle ve saygıyla selamlıyorum.

SUNUCU - Değerli konuklar, kürsüye panel yöneticisi Gazi üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi **Doç. Dr. Meşkure YILMAZ**’ı, İlahiyatçı **Ayşe SUCU**’yu, Türk Kadınları Kültür Derneği’ni temsilen **Elçin ÖDEMİŞ**’i ve ASO İl Kadın Girişimciler Kurulu üyesi **Serpil POLAT**’ı davet ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - (Doç. Dr. Meşkure YILMAZ)
.Sayın Başkanım, değerli Milletvekilerim, değerli meslektaşlarım, akademisyenler, değerli konuklar, hanımefendiler beyefendiler, Türk Dünyası Parlamenterler Biliği tarafından düzenlenmiş olan bu panele hoş geldiniz.

Oturum başkanlığı görevime fiilen başlamadan önce bende **“TÜRK DÜNYASINDA KADININ GEÇMİŞTEN BUGÜNE YERİ ve ÖNEMİ”** konusunda sizlerle bireyler paylaşmak istiyorum.

**TÜRK DÜNYASINDA KADININ GEÇMİŞTEN
BUGÜNE YERİ ve ÖNEMİ**

Doç.Dr.Meşkure YILMAZ

Gazi üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Değerli katılımcılar hepinizi saygıyla selamlıyorum, hoş geldiniz

Kadın olmak zordur. Hangi coğrafyada olursanız olun, hangi ten rengine sahip olursanız olun,

hangi dili konuşursanız konuşun, hangi inanca sahip olursanız olun kadın olmak zordur.

Fakat buna rağmen kadın bütün zamanlarda ve bütün halklarda iyilik, sevgi ve şefkatin sembolü olmuştur.

“Türk Dünyasında Kadının Geçmişten Bugüne Yeri ve Önemi” konusunda konuşabilmek ve bu konuyu inceleyebilmek için tarihte esaslı dört devreyi kabul etmek gerekir:

1-İslamiyet’ten önce Türk kadını

2-İslam medeniyeti içinde Türk kadını

3-Milli Mücadele’de Türk kadını

4-Cumhuriyet Dönemi ve günümüzde Türk kadını

1-İslamiyet’ten önce Türk kadını

Tarihin bu rehberliği İslamiyet’ten önce Türk kadını anlamak, bize ne gibi devirlerden geçtiğimizi ve bugüne

erişmek için neler yapıldığını gösterecektir. Tabii ki asıl olan bugün ne durumda olduğumuzdur.

İslam öncesi Türklere ait bilgilerde değişik tarihler verilse de genel olarak M.Ö. 4.000-4500 yıl gerilere kadar ulaşmaktadır. Türklerin tarihine dair bilgiler arasında kadının temel nitelikleri "annelik" ve "kahramanlık" olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eski Türk toplumlarında aile en önemli sosyal birlik olduğundan, ailenin temelini teşkil eden kadın, Türk destanlarında ve Türk felsefesinde öyle yüce bir mertebeye kurulmuştur ki kadını öylesine yüce bir varlık haline getiren töreye ve kültüre hayran olmamanın imkânı yoktur.

Kadın, erkeğin biricik yoldaşı ve çocuklarının anası olmak gibi önemli bir vazifeyle görevlendirilmiştir. Daha da önemlisi kadın, Türk Milleti'nin tek bereket kaynağıdır.

Kendisine verilen birtakım haklardan dolayı hanların, hakanların, cengâverlerin önünde saygıyla eğildikleri bir şeref abidesidir.

Türk destanlarında kadın ilahi bir varlık konumuna gelmiştir. Öyle ki erişilip dokunulması, koklanması, kısaca beş duyuyla algılanmasının imkânı yoktur. Yaratılış Destanı'nda, Allah'a insanları ve dünyayı yaratması için fikir ve ilham veren "Ak Ana" adında bir kadındır. Oğuz Kağan'ın ilk karısı, karanlığı yararak, gökten inen mavi bir ışıktan, ikinci karısı ise kutsal bir ağaçtan doğmuş insanüstü varlıklardır.

Yakutlarda "Ak Oğlan" ağacın içinden çıkan nurlu bir kadın tarafından emzirilmiştir. İlk Türk yazıtlarından olan Bilge Kağan kitabesinde Kağan: "Sizler anam hatun, büyük annelerim, hala ve teyzelerim, prenseslerim..." hitabıyla söze başlar.

En eski Türk inancına göre, "Han ile Hatun" gök ile yerin evlatlarıdır. Kadın burada yedinci kat göktedir. Kadına, böylesine bir kutsallık veren törede kadının dövülmesinin, horlanmasının imkânı yoktur. Zaten Türk kültüründe ve destanlarında böyle bir durum göze çarpmamaktadır. Türk destanlarında kadın erkeğin daima yanındadır. Onların güç ve ilham kaynağıdır.

Kırgızların Manas Destanı'nda kadın, evin namusunun koruyucusudur. Kazaklarda kadına verilen değer şu atasözüyle ne güzel anlatılmıştır: "Birinci zenginlik sağlık, ikinci zenginlik ise kadındır."

Tüm Türk destanlarında sarsılmaz bir saygı, sevgi ve sadakat vardır. Oğuz Kağan Destanı'nda ırza tecavüz edenlerin öldürüldüğü veya gözlerine mil çekildiği ifade edilmektedir.

Aynı şekilde İbni Batuta Şehnamesi'nde Kırım'daki hatıralarını anlatırken söyle demektedir. "Burada tuhaf bir hale şahit oldum ki o da Türklerin kadınlarına gösterdiği hürmetti. Burada kadınların kıymeti ve derecesi erkeklerinden daha üstündür."

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında kadınsız bir iş görülmezdi. Kadın erkeğin tamamlayıcısıydı. O sürekli erkeğin yanındaydı. Hakanın buyrukları yalnız "Hakan buyuruyor ki" ifadesiyle başlamışsa geçerli kabul edilmezdi. Yabancı devletlerin elçilerinin kabulünde hatun da hakanla beraber olurdu. Tören ve şölenlerde kadın, hakanın solunda oturur siyasi ve idari konulardaki görüşlerini beyan ederdi.

Türk kadını, çağdaşı diğer toplumlarda olduğu gibi baskı

altında tutulmuyor, aşağılanmıyordu.

İslamiyet'ten önceki Türk Devletleri'nde Türk kızları ve kadınları toplumun şerefli bir ferdi olarak itibar görmüşlerdir.

2-İslam Medeniyeti içinde kadın:

'Ne yazık ki, Müslüman olduktan sonra, Müslümanlığın tesiriyle değil ama Müslümanlığın sırtına binen Arap kültürünün Türkler üzerinde meydana getirdiği tesir dolayısıyla asırlarca bizim toplumumuzda kadın dışlanmıştır, bizim sıkıntılarımızın kaynağında bu vardır''.

İlk Müslüman Türk Devleti Karahanlılar'da saray kadınları itibarlıydı. Bu dönemde hukukçu kadınlar dahi yetişmiştir. Karahanlılar döneminde yazılan ilk İslami Türkçe eser olan Yusuf Has Hacip'in Kutadgu Bilig'i siyasal ve toplumsal bir öğüt kitabıdır.

Eserde eski Türk geleneklerinin etkisi varsa da, kadın hakları bakımından Orhun kitabeleriyle karşılaştırıldığında Kutadgu Bilig'deki zihniyetin eski Türk geleneklerinden uzaklaşmış olduğu görülür. Yusuf Has Hacip kitabında oğul ve kız için güzel öğütler sıraladıktan sonra şöyle diyor: "Dostum sana kesin sözümü söyleyeyim. Kız doğmazsa, doğarsa yaşamazsa daha iyi olur." İşte bu sözlerle kız çocuğunu istemeyen ve önemli olmayan bir duruma düşürmüş oluyor.

2.1.Selçuklular

Terken unvanı ile anılan hatunların kendilerine ait yurtlukları, divan teşkilatları askeri ve önemli gelirleri olan hazineleri vardı.

Selçuklarda kadın, sosyal hayatta da haklara sahipti. Ailede anne, nüfuz sahibidir ve görüşleri alınmıştır.

Ayrıca o dönemde medeniyete ait belgelerde, gerek kabartmalarda gerekse çini ve minyatürlerde kadın resimleri yapılmıştır.

Selçuklarda kadın ve erkeğin beraber resminin yapılması Müslüman Selçukluların Türk örf ve adetlerini yaşamakta olduğunun bir delilidir.

Selçukluların egemen olduğu yerlerde çeşitli anıtlarda bugün dahi Selçuklu kadınlarının adı yaşamaktadır.

Selçuklularda kadın her hususta değerli bir varlıktı.

Selçuklular İslamiyeti kabul etmekle birlikte, eski töre ve yasalarını sürdürmüşlerdir. Onun içindir ki, hükümdarın yanında hatunun sözüne değer verilmiş ve bu bakımdan kendisinin hükümet işlerinde bir yeri olmuştur.

2.2.Osmanlı Devleti'nde Kadın

Osmanlıda kadının durumunu

1-Kuruluş,

2-Yükselme,

3-Yıkılış ve şehirli ve köyle olarak incelemek daha doğru olur.

1-Kuruluş döneminde konargöçer bir kültürü koruyan Türk toplumunda büyük bir fonksiyona sahip olan kadın yaylaya

gidiş dönüşlerde tüm düzenin sorumluluğunu üstlenmiştir.

2-Yükselme ve Yıkılış dönemlerinde kadın hakları değişik safhalar gösterir. Teokratik devlet sistemine göre idare edilen bu imparatorlukta, kadının sosyal durumunda eski Türk törelerine göre gerilemeler kaydedilmiştir.

Osmanlı ilk devirlerinde medrese ve tarikatların etkisiyle nispeten kadına dini inanışlara göre sosyal hayatta bir yer tanınmış ise de bu hal giderek kaybolmuştur.15.yy emir ve fermanlarla, İran ve Bizans sarayı harem konusunda örnek olmuştur.

Vezirler ve beylerde konaklarında haremî uygulamışlar ve böylece harem dolayısıyla çok kadınla evlilik belli bir sınıf içinde yaygın hale gelmiştir.

Asıl halk sınıfı ise bu etkilerden uzak kalmış ve mensup oldukları dini kaidelere uygun olarak töreleri içinde yaşamışlardır.

Osmanlı Devleti'nde kızlar Tanzimat ve Islahat Fermanına kadar mahalle mektebi dışında okula gitmezlerdi. Tanzimatla birlikte okumaya ve yavaş yavaş çalışma hayatına girmeye başlamışlardı.

İttihat ve Terakki İslamcı kuralları yeni yorumlardan geçirerek içtimai usul-ü fıkıh reform yollarını açmak istemiş ve kadının doğal özgürlüklere sahip olduğu görüşünü savunmuştur. Ayrıca Kanun-i Esasi de kadınlara tanınan haklar olduğunu ileri sürmüştür. Şeyhülislam (Musa Kazım) bu teze hürriyetlerin yalnızca kanunla değil şeriat kurallarıyla da sınırlandırıldığını belirterek karşı çıkmıştır.

Osmanlı Devleti'nde kadınlar çıkarılan yasalarla az da olsa bir takım haklar elde etseler de toplumsal baskılarla karşı karşıya kalmışlardır. 1911 yılında kadınların ortada dolaşmaları, İstanbul muhafızlığına ceza tehdidi ile sınırlandırılıyordu. Kadınların karşılaştığı bu sorunları ele alan gazeteler ise kapatılıyordu.

Kadınların sosyal hayatta yer almalarına karşı çıkılırken başta şeyhülislam olmak üzere çok kadınla evlilik fikri savunuluyordu.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya savaşına girmesiyle sosyal hayatta yeni bir durum ortaya çıkmıştı. Askere giden erkeklerin yerine açık kalan bazı memurluklara kadınlar atanmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında kadın cephe gerisinde evinde, köyünde tamamen aktif olarak iş hayatına atılmış eskisinde çok çalışmıştır.

Konu kadının iş gücünden faydalanmaya gelince yasaklar kalkmıştır. Bir taraftan evli kadına kocasından ayrı yurt dışına çıkamayacağı için pasaport verilip verilmeyeceği tartışılırken "ziraat mükellefiyeti konusunda 14 yaşındaki kızlar hükümetçe mükellef sayılmış ve tarlalarda çalışmalarında hiçbir sakınca görülmemiştir. Ayrıca ilmiye de "köylü kadına çalışma izni"ni vermiştir.

3-Milli Mücadele Dönemi

Milli Mücadele Döneminde Türk kadını herhangi bir kanun ya da mecburiyetten değil tamamen içinden geldiği için vatanına hizmet etmiştir.

Bu dönemde Türk kadınının hizmetlerini: Cepheye mühimmat taşımak, mitingler düzenlemek ve en önemlisi ocağını tüttürmek olarak özetleyebiliriz.

Ordunun ihtiyaçlarını taşıırken yolda doğum yapan kadınlar dünyaya gelen çocuklarına ZAFER ismini vermişlerdir. Bu durum onların ne kadar cesur olduklarının ve ümitsizliğe yer vermediklerinin de bir kanıtıdır.

Büyük Atatürk: ‘‘Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından daha çok çalıştım milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek gösterdim diyemez’’. Vecizesiyle Türk kadının Milli Mücadele sırasında gösterdiği fedakârlığı takdir etmiştir.

Ancak meclis Atatürk ile aynı görüşte değildir. I.TBMM yenileneceğinde milletvekillerinden Tunalı Hilmi kadınlarında sayılmalarını teklif etmiştir ancak sözünü dahi bitiremeden kürsüden indirilmiştir.

4-Cumhuriyet Dönemi ve Günümüzde Kadın

1923’te sayılıp sayılmayacakları tartışılrsa da cumhuriyetin ilanından kısa bir süre sonra 1926’da çıkarılan Medeni Kanun ile Türk kadını dünyadaki pek çok ülkenin kadınından önce önemli haklara sahip oldu. Her şeyden önce resmi nikâh ve tek eş olma hakkını elde etti. Ayrıca tanıklıkta ve mirasta eşitlik, istediği mesleğe girebilme, yargı önünde boşanma gibi çok önemli hukuki kazanımları oldu.

Türk Medeni Kanunu’nda 2002’de AB’ne uyum yasaları çerçevesinde düzenlemeler yapıldı. Kadın için ne değişti? Erkek

egemen bir meclisten çıkan bir kanunla ve erkek egemen bir toplumda kadın lehine bir şeyin olmasını beklemek en basit tanımda saflık olur. Türk Medeni Kanunu'nda en çok bilinen konu mal rejimi oldu yani aile değil şirket kurulmuş. 1926'da çalışma hakkını elde eden kadın değişen kanunun 192. Maddesine göre "Eşlerden biri, meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir. ANCAK meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur" diyor. Yani eşlerden her ikisi de çalışıp para kazanmasına, kadın ev kadınının yaptığı her işi yapıp, çocuk doğurup, hamur yoğurmasına, eşiyile aynı anda eve gelmesine rağmen eşinin önüne hemen yemeğini koymazsa evlilik birliğinin huzur ve yararı bozulabilir. Erkeklerin bazıları zaten hizmet aksamasın diye eşinin çalışmasını istemezler ama çalıştıkları zamanda maaş kartları hep kocalarındadır.

Hem çocuk yapmak hem de kariyer yapmak reklamlardaki kadar kolay olmuyor. Anneler ne iş yaparlarsa yapsınlar öncelikleri daima çocuklarıdır. Bu nedenle kariyerleri devamlı aksayarak gider. Hepsini bir arada götürebilmekte şüphesiz eşin yani babanın desteğiyle mümkündür. Türkiye' de her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır derler doğrudur başka bir doğru da başarılı her kadının önünde bir erkek vardır aman karım beni geçmesin diyen. 2002'deki değişikliklerden biriside "koca evlilik birliğinin revidir" bunu feministler değiştirdi koca evlilik birliğinin revidir ibaresi kalktı, eşitlik geldi!. Feministler böyle düşünüyor, ben kadın erkek eşitliğine inanmıyorum kadının üstün olduğuna inanıyorum. Bu madde değiştiği için boşanma durumunda kadının maddi durumu iyiyse çocuklar babada kalırsa 'hiç görülmemiştir ama' anne babaya nafaka verecek öyleyse boşayalım kocaları verelim çocukları parasıyla değil mi baksınlar.

Evet, şaka bir tarafa yaradılış itibariyle kadın ve erkek birbirinin düşmanı ya da rakibi değildir. Birbirine ihtiyaç duyan birbirini tamamlayan varlıklardır. Hayat bu iki varlığın beraberliğiyle ortaya çıkmaktadır. Bu paylaşımda adalet, ahenk, sevgi, şefkat, saygı sağlanabilirse süreklilik vardır. Bunlar sağlandığında sağlıklı aileler ortaya çıkar ki bu da toplumun sağlıklı ve düzgün olmasını temin eder.

Günümüzde hızla cereyan eden sosyo-ekonomik ve kültürel değişimler sonucu değer aktarımı yapamayan ailelerdeki artış, toplumsal dengenin bozulmasına; yani toplumda yolsuzluk, hırsızlık, adaletsizlik ve ahlaki çöküşe sebep olmaktadır. Bir toplumda anne baba çocuğuna öz değerini aktaramıyorsa 'haram-helal' kavramlarını, başkalarının hakkına hukukuna saygılı olmayı öğretmiyorsa, eşinin hak etmediği kazancı sorgulamayıp hatta iltifat ediyorsa, dostluklar, arkadaşlıklar, mevki ve maddeyle ölçülüyorsa, toplumu soyanlara rağbet edilip baş üstünde tutuluyorsa o toplum çürümeye başlamış demektir.

Bu durumdan toplumun her kesimi sorumludur. Toplumsal değerler yeniden gözden geçirilmeli ve herkes öz eleştiri yapmalıdır. İşte tam da bunun için sağlam aileye ve çocuklarını iyi yetiştirecek anneye ihtiyaç vardır. Hikâye bu ya bir genç idama mahkûm edilir, son isteğini sorarlar o da beni asmayın anamı asın der. Niye diye sorduklarında; 'bir yumurta çaldım getirdim, anam pişirdi yedirdi. Bir tavuk çaldım getirdim, anam pişirdi yedirdi'. Onun için beni asmayın anamı asın der.

Sözlerimi, kızlarımızın çocukluklarını yaşadıkları, kadınların şiddete, tacize ve koca cinayetlerine maruz kalmadıkları bir dünyada görüşmek umuduyla bitiriyor ve saygılar sunuyorum.

Bu kısa korsan tebliği de sunduktan sonra panele hemen geçiyorum.ilk sözü İlahiyatçı hanımefendi **Ayşe SUCU**'ya veriyorum.

Buyurun Sayın Sucu ilk söz sizin.

İSLAM VE KADIN

Ayşe SUCU
İlahiyatçı

İslam Yarattığıta ve sorumlulukta eşit olan insanlar, zamanla, kadının psikolojik ve fiziksel yönden zayıf olmasını ileri sürerek, erkekler lehine cinsiyetler arasında ayrımcılığa doğru sürüklemişler; Kur'an'ın her iki cinsi merkeze alarak hitap ettiğini göz ardı ederek, bu ayrımı ve aşığılamayı vahye rağmen yapabilmşlerdir:

“O halde Allah'ın kimilerinize diğerlerinden daha fazla bağışladığı nimetlere imrenmeyin. Erkekler kendi kazançlarından bir fayda sağlarlar, kadınlar da kendi kazançlarından... Bu nedenle lütfu[ndan size bahşetmesini] Allah'tan dileyin; şüphesiz Allah, her şeyin tam bilgisine maliktir.”

“Allah'ın kendisiyle kiminizi kiminize üstün kıldığı şeyi arzu etmeyin. Erkeklerin kazandıklarından bir pay, kadınların da kazandıklarından bir pay vardır.

Görüldüğü üzere Kur'an-ı Kerim, kadın ve erkeğin farklı değerlendirilmeleri gerektiğini söyler. Her ikisinin de inanç, sorumluluk, ceza ve mükâfatta eşit statüde olduğunu belirtmekte; iki cins arasında yaratılış olarak bir fark

gözetmeksizin kendisini muhatap kılmaktadır.

Yine Kur'an-ı Kerim kadın ve erkek arasında varoluşsal bir üstünlük olmadığını, ikisinin de ayrı ayrı özellikleri var olduğunu söylemekte ve kimsenin bir başkasının özelliğini ele geçirmeye çalışmaması için de uyarıda bulunmaktadır.

Ailenin ve sosyal yaşamın ahengi kadına ve erkeğe bahşedilen özelliklerle doğrudan ilişkilidir. Bu ahenginin ve güzelliğinin bozulmaması için, kadının "kadın" gibi, erkeğin de "erkek" gibi davranması, birbirlerini tamamlamaları açısından önem taşır.

İslam Öncesi Kadının Durumu

İslam'ın, sosyal hayatın her alanında getirdiği yenilikler gibi, kadın alanında da getirmiş olduğu yenilik ve ıslahatları anlayabilmek için, İslam vahyinin ilk muhatapları sayılan ve İslam'ın doğduğu topraklar olan Hicaz bölgesinin, İslam öncesi dönemlerinde, kadının toplumsal alandaki konumunu iyi irdelemek gerekmektedir. Hicaz Araplarının sosyal hayatında ve kültürel birikimlerinde kadının ahlaki, sosyal ve manevi açıdan nasıl konumlandırıldığını bilirsek, İslam toplumuna geçişle birlikte ne gibi değişiklikler yaşandığını anlamamız daha da kolay olacaktır.

Kabile yaşantısının ve göçebe hayatın egemen olduğu Arap toplumlarında, literatürde "Cahiliye devri" olarak da adlandırılan dönemde, ataerkil kültür egemendi. Aileyi baba temsil eder, eve ganimet getiren, savaşan ve üreten erkek değerli iken, kadın pasif bir tüketici olarak görülmekteydi. Mülkiyette hak sahibi erkek iken, kadın mülkiyet konusu olabilen ve erkeğin hak iddia ettiği bir eşya niteliğindedi.

Edebi yönü kuvvetli olan Arap kültüründe pek çok şiir, rivayet ve atasözünde kadın aşağılanmaktaydı. Örneğin yanlış olduğunu düşündükleri söz ve görüşlere “kadın görüşü” denilmekte ve “kadına danışın fakat aksini yapın” atasözü sık sık kullanılmaktaydı. (Bardakoğlu, 1996: 11-15, Cahiliye Döneminde Kadın)

Cahiliye devrinde cariye ve hür kadın ayrımı bulunmakta ve hür ve evli olan kadınlar, erkeklerle sohbet ve münakaşa edebilmekte, çarşı ve pazarda rahatça dolaşabilmekte, alışveriş yapmakta ve yerel kıyafetleri içinde kısmen örtünmekteydiler. İslam ile birlikte kadınların örtünme ve sosyal hayattan daha çok çekilme eğiliminin arttığı görülmüştür. Bunun sebebi İslam’ın örtünme veya sosyal hayattan tecrit edilmeleri yönünde bir vahiy ya da emrinin bulunması değil, fetihlerle birlikte artan göç ve nüfus hareketlerinin Arap şehirlerini kalabalıklaştırmasıdır. Şehirlere akan yabancılar ve birbirlerine yakın inşa edilen evler sebebiyle erkeklerin hanımlarını ve kızlarını koruma ihtiyacının artması ile örtünme ve sosyal hayattan tecrit etme eğilimlerinin artması arasında anlamlı bir paralellik bulunmaktadır (Bardakoğlu, 1996: 14). Kadınlar için artan örtünme ve sosyal hayattan el çekme, ikincil konuma indirgenme gibi pratiklerin aslında sosyolojik temellere ve sebeplere dayandığını pekâlâ görebilmeliyiz ve bunun İslam’a mal edilmesinin sakıncalarını düşünmeliyiz.

Ehli Kitap’ta Kadın

Kadının değersizleştirilmesi sadece İslam öncesi Arap toplumuna özgü değildir. Örneğin eski Yahudi hukukuna göre birden çok kadınla evlenmek caizdir ve evlenilebilecek kadın sayısında sınır yoktur. Evli kadın tüm mallarıyla birlikte kocasına aittir ve hiçbir hak ve hukuka sahip değildir.

Günümüz Yahudi çevrelerinde de kadınlarla ilgili yeni yorumlar, yeni anlayışlar söz konusudur. Diğer taraftan Hıristiyan toplumlarda da durum pek farklı değildi. Hıristiyanlıkta kadın ya "büyük günahın müsebbibi" ya da "bakirelik ve iffet sembolü Meryem" gibi figürlerle temsil edilmiştir. Fransız İhtilali'ne kadar kadının ruhu olup olmadığı sorgulanmış ve Fransız İhtilali sonrası çıkartılan medeni kanunda "çocuk, deli ve kadın kısıtlıdır" denilmiştir. Bugün demokrasinin beşiği olarak görülen İngiltere'de bile 1805'e kadar kadın vatandaş sayılmaz, mülkiyet, miras ve hatta kendi kazançları üzerinde hak iddia edemezdi (Sucu, 2005: 27-28, Din ve Kadın).

Buna karşın İslamiyet öncesi Türklerde kadınların ev işleri ve çocuk bakımı gibi klasik rollerinin dışında savaşçı oldukları ve binicilikte usta oldukları bilinmektedir. Toplumun her katmanında yer alan ve erkeği ile birlikte karar alan Türk kavimlerinde kadın, aileden devlet geleneğine kadar her türlü karar ve işlerde söz sahibiydi. Sosyal hayat içinde kadın-erkek ayrımı yapılmadığı ve kadının erkeğin yardımcısı olarak kabul edildiği bir vakıdır. Anadolu Selçukları döneminde Ahi teşkilatının kadınlar kolu sayılan Bacıyan-i Rum teşkilatı, kadınların o dönemde toplumun sosyal, ekonomik, siyasi ve askeri hayatında ne derece etkin olduklarını bize göstermekteydi. Osmanlı'nın ilk dönemlerinde de kadınlar, dokumacılık gibi zanaat kollarında ve tarımda etkin ve üretken varlıklardı. Kocalarına yardım eden, gerektiğinde ailesini koruyan, çarşıda pazarda alış veriş eden kadınların erkeklerden kaçma veya örtünme gibi bir gelenekleri yoktu.

Yıldırım Beyazıt döneminde kadına bakış değişmeye başladı. Giderek kadın mahremiyetin bir unsuru olarak görüldü. Tanzimat'a kadar kadınların kılık ve kıyafetleri en ince detaylarına kadar fermanlar ile düzenlenmiştir. Dini

konular dışında tahsil imkânı bulamayan Osmanlı dönemi kadınları arasında, ancak yüksek zümreye mensup bir avuç kadın güzel sanatlar ve yabancı lisan gibi eğitimleri özel hocalardan alabilmişlerdir. Fakat bu dersler kadınlar için boş vakit geçirme ve zevk amaçlı olmuş ve kadınların sosyal statülerini artırmaya yaramamıştır. Kadınların sosyal hayatın ayrılmaz bir parçası olduğu görüşü, Osmanlı'nın batılılaşma serüveni ile birlikte başlar. Batılılaşma kadın üzerinden okunmaya ve kadın artık modernleşmenin bir imgesi olmaya başlamıştır. Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine kadar yapılan reformlar genç Cumhuriyet için önemli bir tecrübe kaynağı olmuş ve Cumhuriyet döneminde kadınlara dair reformlar hız kazanmıştır. Buna karşın tüm bu reform süreçleri ve modernleşme hareketleri kadınların hak etmedikleri konumlarını tam anlamıyla değiştirmeye yetmemiş ve kadına dair sorunlar günümüzde de tüm hızıyla devam etmektedir.

Zihinlerdeki Fitne Varlık Kadın

Ataerkil zihniyet, kaba kuvvet ve siyaset aracılığıyla, antik dünyadan itibaren tüm düşünce biçimlerini de etkisi altına almıştır. Kutsal metinlerden yasa çıkartan "erkek ulema!", hukuken erkek egemen bir toplum yaratmıştır!

Sadece hukuken de değil, adeta erkek egemen bir dindarlık anlayışı ortaya koymuştur.

Öyle ki, ulemanın kadını değerlendirişindeki temel öge cinselliktir. "Fitne" varlık olarak gördüğü kadının, toplumdaki cinsel var oluşunu düzene koyar!

Kadın-erkek ilişkilerinden örtünmesine, sokağa çıkışından konuşmasındaki ses tonuna, şahitliğinden mirastaki payına,

okuma yazma öğretilip öğretilmemesinden aklen ve dinen eksik olup olmadığına kadar; ortaya konulan hükümler, ulemanın insafıyla paralellik arz eder:

“Kadın şeytandır!
Kadın fitne unsurudur!
Kadın, köpek, eşek, domuz gibidir!
Kadının akli yoktur!

Kadınların çoğu cehennem kütüğüdür!” gibi benzer yargılar “erkek egemen” bakışın “dönemsel ve dinsel düşünme biçimiyle” örtüşmüş versiyonlarıdır.

Değişimi dikkate almak durumundayız

Hemen ifade edelim ki; “doğa dönemi” aşamasından sonra ulaşılan, “insan egemenliği” paradigması içinden düşünmeye başladığımızda, yukarıdaki saptamaların nasıl gayri insani olduğunu fark ederiz.

Zira akılcı ve bilimsel düşünme biçimi; dinsel, mezhepsel, etnik ve cinsel ayrımlara dayalı, sosyal ve siyasal oluşumlara onay vermez. (Batı'nın bu tür ideolojik yaklaşımlara, açıktan değil de, örtülü desteğinin altında bu düşünce yatar. Çünkü bilimsel meşruiyeti yoktur. Kürt devletinin kurulmasını alttan alta desteklemesi ya da mezhepsel kışkırtmalar buna örnektir)

Çağımız bilgeliği, etik ve hukuk anlayışı, insanlığı “insan” odaklı düşünmeye zorluyor. Bunu, geçmişin cezalandırma yöntemi içinden de anlamak mümkün. Bugün artık, cezalandırmanın şekli de amacı da değişmiştir. Fizik ve bedene ilişkin cezaların (darp, kırbaçlama vb.) verilemiyor olması ya da cezanın “ibret” için değil de “islah” için öngörülüyor olması

insanlığın geldiği düşünsel aşamanın bir sonucudur.

Bu çağda kötü olarak nitelediğimiz pek çok şeyin kendi dönemlerinde bir karşılığı olabilir, bu ayrı bir tartışma... Ancak her yargıyı bir türlü tevil etme yoluna gitmenin ve onları bir referans otorite olarak almanın, insanlığa bir katkısının olmayacağını, yaşanan dini-darlık üzerinden görmek mümkündür

Ahseni takvim üzere yaratılan kadın ve erkeğe Kuran-ı Kerim, yaratılmışların en şerefli payesini verdiği halde; İslam kültürünün en temel kaynaklarında dahi çok rahat görülebilen, kadını erkekten eksik görmenin, fitne unsuru veya potansiyel suçlu gibi nitelermeler karşısında nasıl bir okuma gerçekleştirilmelidir; bu konuda şu hususların dikkate alınması gerekir:

1) Kadınlarla ilgili ayetlere verilen anlamların, Kuran'ın bütünlüğü içinde ele alınması gerekir.

2) Hz. Peygamber'e atfen söylenmiş sözlerin Kuran ile sağlamlasının yapılması gerekir. Yetmez, Hadis adı altında ortaya atılan sözlerin, Hz. Peygamber'in davranışları üzerinden okunması gerekir.

3) Yapacağımız okumaları kendi tarihsel gerçekliğimizi yani bugünün bağlamını dikkate alarak ve metnin indiği döneme sabilmeden yapmak. İki dönem arasında mekik dokuyan metin okumalarının makasid ve maslahat çerçevesinde gayesine hizmet etmesini sağlamak)

4) Kur'an dilinin yer yer (dönemin ilişkileri üzerinden) erkek egemen dile uygunluk arzettiği düşünülebilir (nisa-34 gibi) bu ayetleri Kur'an'ın genel ruhuna uygun bir zeminde okumak (Tikel hususlara odaklanmadan, genel ilkeler çerçevesinde)

5) Zamanla ve mekânla kayıtlı olmayan İslam dininin dinamizmini ayakta tutacak rasyonel, akılcı, evrensel, çağdaş yorumlama ve okumalara duyulan ihtiyacı gözardı etmemek. (teccid)

6) Hz Peygamber şöyle diyor: “Gün gelecek Hîre’den Hadramût’a kadar bir kadın, tek başına yolculuk yapacak ve vahşi hayvanlardan başka hiçbir şeyden korkmayacaktır.”

Bir hedef göstermedir.. Bu bir kadını birey görme anlayışının tezahürüdür. Bu, bir kadın evinden çıksın, kilometrelerce özgür ve güven içinde hareket edebilsin demektir. Bu bir kadın yeryüzündende her güzellikten özgürce faydalansın demektir. Böyle bir toplumun kodlarını oluşturmak yerine, kadını ve kadın üzerinden erkeği “birlikte yaşanamaz, sürekli ateşle barut olarak göstermek ve bunu ” kodlamak, sadece ilkellik değil, bir anomidir, bir hastalıktır, son tahlilde bir ahlaksızlıktır.

Sonuç

İslam insanı varoluşsal bir düzlemde ele alır. Var oluşun mahiyetine insanı odaklayarak, ahlaklı bir toplum modeli oluşturmayı öngörür. İnanç sistemini “tevhit”, “ahlak” ve “adalet” temeli üzerine kurar. Buradan hareketle, insanlık değeri açısından Kuran’a bakışta temel ilkenin kadın-erkek eşitliği olduğunu söyleyebiliriz. Al-i İmran Suresi’nde: “Erkek olsun, kadın olsun –ki hep birbirinizdensiniz- içinizden hiçbir kimsenin yaptığını boşa çıkarmayacağız” ayetini bu bağlamda okumak mümkündür.

Kur’an-ı Kerim insana bir varlığın iki yüzü olarak bakar: İnsan, “en güzel şekilde (Tin, 95/4) kadın ve erkek olarak “tek bir can”dan” (A’raf, 7/189; Nisa, 4/1) yaratılmıştır. Allah tarafından yeryüzünde “halife” olarak yaratılan insanın

(Bakara, 2/30; En'am, 6/165; Neml, 27/62; Fatır, 35/39 vb.) yaratılış amacı Allah'ı tanımak ve ona "kulluk etmek"tir. Onu bilmektir. (Zariyat, 51/56

İnsanın kadın ve erkek olarak yaratılması veya farklı kavim ve kabilelerden olması bir ayrıcalık ya da üstünlük vasfına değil, birbirlerini tanıyabilme niteliğine delalet eder. Allah katında üstünlük, ancak ona karşı derin bir sorumluluk bilincine sahip olmakla mümkündür (Hucurat, 49/13). Buradaki farklılıkları tanıyıp bilme, nihai aşamada insanı Allah'a karşı sorumluluk bilincine ulaştırır. Aynı zamanda aşkın/ilahi bilgi ve bilince ulaşmanın yolu, bireysel ve toplumsal bir zeminle ilişkilendirilir.

ideal toplum modeli değil, ideal insan modeli sunar. Çünkü toplumun çekirdeğini insan oluşturur. İdeal toplum merkezli düşünce sistemleri, Kur'an'ın bakışında gerçekçi bulunmaz. Kuran'a göre önemli olan insandır. İdeal insanın her türlü toplumsal şartlar içinde mümkün olabileceğini, böylece insanın değişip gelişmesiyle toplumların değişebileceğini göstermiş olur. "Gerçek şu ki; insanlar kendi iç dünyalarını değiştirmeden Allah onların durumlarını değiştirmez." (Ra'd, 13/11).

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI - Bizde sayın Sucu'ya teşekkür ederiz. Şimdide Türk Kadınları Kültür Derneği üyesi ve yöneticilerinden **Elçin ÖDEMİŞ** hanımefendiye veriyorum.Buyurun sayın Ödemiş söz sizin.

TÜRK KADINININ VASIFLARI

Elçin ÖDEMİŞ

Türk Kadınları Kültür Derneği

Bu gün Millî ve manevî kimliğimizin içinde bulunduğu buhranları, travmatik kimlik bozukluğunun kökünde yatan sebepleri araştırırsak, kadının toplumdaki yerini , sosyal, siyâsî ve çalışma alanındaki önemini kavrarız. Öncelikle zihnimizde tanzîmattan beri var olan ithâl düşüncelerin dayattığı normları ve batının bize bakış açısını bir kenara koymak gerekir. Binlerce yıllık kadim bir maziye sahip olan Türk milletinin kadına bakışının seyrine kulak verip, millî hafıza kaybımızı iyileştirme gayretinde olursak, çözüm bulmak mümkün olacaktır zannederim.

Tarihimizin sayfalarını çevirip Turan diyarlarında başlayan dünya serüvenimizin beşiği Orhun'da Göktürk Kitâbelerinde " Türk Tanrısı, Türk milleti yok olmasın diye babam İl-teriş Kağan ile anam İl-Bilge Hâtun'u gönderdi." İfadesiyle kadına verilen yüksek değer meydana çıkar. Kağan ile eşit statüye sâhip ve tanrı tarafından kutsanmış hâtun, devletin her türlü meselesinin içinde yer alır. Kağan, devlet işleri için kurduğu meşverette, hâtunun görüşlerini de alır, hatta ondan habersiz kuş uçurulmazdı.Hâtunun, melikelerin kendilerine ait orduları olduğunu ve bunlara savaşta komutanlık ettiği bilinen hakikatler arasındadır. Hâtunlar feodal yapı içinde bir komutan ve bey kadar mühim mevki sâhibiydiler.

Büyük Selçuklu Medeniyetinin kuruluşuna sebep, Selçuk Bey'in protokol oturma kuralları dışına çıkıp Oğuzların

hatununu rencide etmesidir. Bu olayın neticesinde, göç eden ve Müslüman olan Selçuk Bey'in kurduğu büyük Türk İslam medeniyetinde kadınların statüsü değişmemiştir. Karahanlı ve Gazneliler gibi diğer Müslüman Türk devletlerinde de kadın hukukunda değişikliğe gidilmemiştir. Kadınların siyasî rolleri, içtimaî ve hukukî mevkileri asırlarca devam etmiştir.

Selçuklu Hâtunlarından Tuğrul Beyin eşi, Altun-Can Hâtun, ordularının başında Hamedan kalesinde sıkışıp kalmış olan eşini kurtarmıştır. O, bu cesurane davranışı ve yiğitliği ile esasen Türk'lerin dünyaya yayılan medeniyetini kurtarmıştır. Böylece, târihe "devlet kurtaran hatun" diye geçmiştir. Melikşah'ın hasis, hırslı eşi Terken Hâtun ise iç savaşa neden olup "devlet batıran kadın" ünvanı taşır. Bu iki örnek bize İran topraklarında hüküm süren Büyük Selçuklu İmparatorluğunda kadınların önemini ve tesirlerini gözler önüne serer. Sadece sultan eşlerinin değil, kızları da en üst mertebededir. Onların da kendilerine ait 10.000 askerli orduları, iktâları, divân teşkilâtı, vezirleri, hazineleri ve gelirleri mevcuttur. Türkiye, Irak, Kirman, Suriye topraklarında kurulan hânedan mensuplarının yönetimindeki vasal Selçuklu devletlerinde de kadınların mevkiinde değişiklik olmamıştır. Büyük vezir ve siyasetçi Nizâm ül- Mülk'ün görüşlerine göre, kadınların önemi ve yeri diğer milletlerdeki hemcinslerinden üstündür.

O, "Acem hükümdarları devrinde kadınların siyasî bir tesiri olmazdı. Türkistan hâkanları ve Türkmen pâdişâhları devlet işlerinde hâtunların fikirlerini üstün tutarlardı." Der.

Bazı Türk menşeli devletlerin, fermanlara " Sultanın ve hâtunun emri ile" ibâresini koyduğunu İbn-i Batuta'dan nakille bilmekteyiz. Yine aynı şekilde gelen yabancı konukları beraber karşıladıklarını, verilen ziyâfette eşlik ettiklerini, seyyahların

ve gelen elçi heyetlerinin beyanlarında görmekteyiz. Türk kadınlarının birçok defa, sultan tarafından gerek halifeye gerekse başka sultan ve beylerin huzuruna elçilik vasfıyla gönderilip devleti temsil ettiğini vak'anüvislerin yazdığı tarih sayfalarından öğrenmekteyiz.

Osmanlı Devletinde ise kadınların siyasî yapılandırmada etkin olduğu görülmektedir. Türk yurdu haline gelen Anadolu topraklarında yaşayan halk böylece ilk kez kadınlara hürmeti ve saygıyı görmüşlerdir. Türk cihan hâkimiyeti mefkûresine sıkı sıkı bağlı olan kadınlar, erkek gâzi ve askerler kadar savaşma yeteneğine sahiptir. 15.Asırda Türkiye'yi ziyaret eden Fransız elçisi Broquere Türkmen kadınların, erkeklerden kaçmadığını ancak çok iffetli olduklarını anlatırken Güneydeki Dulkadiroğullarına bağlı 30.000 kadın süvari bulunduğunu da ifade etmektedir. Sözü geçen bu kadın süvariler dünyanın ilk kadın teşkilâtını kuran Bâcıyân-ı Rum tâifesidir. Fatma Bacı liderliğinde kurulan bu teşkilât ülkenin her yerine yayılmış, Moğollara karşı mücadele etmiş ve şehitler vermişlerdir. Onlar alperen ruhlu, fütüvvet ehli hâtunlar olarak tarihe geçmişlerdir.

Zamanla kadınların, geçmişte bizzat içine dâhil oldukları iktidar savaşlarından ve siyâset alanından yavaş yavaş çekildiği görülmektedir. Bunun sebebi, göçebe Türkmen gruplarının 1300 yıllarından sonra, yerleşik hayata geçmeleri ve şehir hayatına uyum sağlamalarıdır. Diğer milletlerin, Rum, Arap, Ermeni, Acem, unsurlarının sadece örfi âdetlerinin Türk örflerine karışması da onların evlerine çekilmesinde etkili olmuştur.

Müslümanlıkta kadınların saf dışı bırakılması söz konusu değildir, Türkler bunu çok iyi kavramış ve hayata geçirmişlerdir. İslâm tarihinde yer alan Hz. Ayşe bir âlim, Hz. Hatice işkadını, Hz. Esma müzik için icazet alan bir musikişinastır. Savaş

alanında görülen kadın sahabeler vardır. İlk şehit Hz. Sümeyye ve Hz. Rabia . Farsça bir eserde ifade edildiği üzere 1600 lü yıllarda kadın ilahiyatçılara rastlanılmıştır. Asya ve Afrika’da ise devlet yöneten Müslüman kadınlar vardır. Hindistan da Türk soyundan gelmiş Delhi Meliki İltutmuş 1236 senesinde kızı Raziye’yi halefi tâyin etmiştir. Yine Türk soyundan gelmiş Mısır’da Şecer üd-dür gibi kadınlar hükümdarlık mevkiinde veya nâib sıfatıyla devletleri yönetmişlerdir. Dinimizde kadın erkek ayrımı yapılmadığı yine yüce kitabımızda günahların sevapların, ibâdetlerin kadın erkek olarak ayrılmadığı , bütün Müslümanları kapsadığı, seslenişin “Ey İnananlar “olduğunu söylemeden geçemeyiz. Bu anlayış, bâzı ilim adamlarının yanlış yorumları ve tefsirlerinin yanı sıra câhiliye devrinde kalma âdetlerin ve inanışların tesiri ile sarsıntıya uğramıştır. Rönesans sonrası, batı dünyasının Oryantalist bakışla, İslâmı tahrip ve tahrik edici eserler vermesi, Müslüman kadını mümtaz yeri kaybetmesine sebep olmuştur. Büyük düşünür Muhammed İkbâl’in dediği gibi suç İslâm’ın değil, onu yaşayan Müslümanlarındır.

Bin yıldır İslâmın sancaktarlığını yapan Türkler, Ahmet Yesevî ocağında pişen tasavvufî anlayışla, kadınlara hürmeti eksik etmemiştir. Gerek kadınlar gerekse erkekler devlet-i ebedi müddet’i, devleti Saadet’i ve millî gâyeyi hayat tarzı olarak benimsemişlerdir . Dede Korkut masallarında, “adı görklü Muhammed” sevgisi sık sık tekrarlanmakta , namaz kılınıp ve Allah’a dua edilmekte, ayrıca töre ve doğru geleneklerin çoğu muhafaza edilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok Türk büyüklerine yazılan nâmelerde, Türklerin dinlerine ve törelerine sıkı sıkı bağlılığı, kadınların erkekler kadar kahraman ve iffetli olduğu anlatılmaktadır.

Yusuf Has Hacıp, Kutadgu Bilig’de, “Oğul ve kıza bilgi

ve edep öğret; bu her iki dünyada onlar için faydalı olur.” demekle, bilginin ve eğitimin Türk kadınına da kapsadığını, mutlu olmak için her iki cinse gerekli olanın edep olduğunu söyler. Türk kadınına gerçek değerini verenlerden biri de Mevlânâ Celâleddîn-ı Rûmî hazretlerdir. O, hanımlara saygı ve hürmet göstermiş, bu yaklaşımının sembolü ise Gevher ve Gürcü hâatun olmuştur. Mevlânâ hazretleri sohbet ve semâ meclislerinde sâdece erkeklerin değil kadınların kısaca, er doğanların mürebbiliğini üstlenmiştir. Ona göre sâdece kadınlara gâlip gelenler cahillerdir. çünkü galeb edenler, câhil, kaba, sevgisiz, merhametsiz olurlar fitratları hayvanlık üstündedir. Akıllı kimselere gâlip gelenler ise kadınlardır.

Ona izzet veren Büyük devletli, “Kadın, Hâk nurudur, sevgili değil, sanki yaratıcıdır, yaratılmış değil” diyor. Dinin ve Türk tasavvufun bakışını anlatan bu güzel sözler üstüne ne denebilir.

Türk kadınının göçebelikten, yerleşik hayata geçmesi onun aksiyoner yönünü etkilememiş kendisine yeni sahâlar bulmuştur. Erkekler, fetih ve cihat meydanlarından elde kılıç cenk ederken onlar ülkenin sosyal hayatını düzenleyen vakıf teşkilâtları kurup, devletin diğer ayağı olmuşlardı. Vakıflar sayesinde açtıkları hastahâneler, okullar, câmiler, imâretler, medeniyetin hem san’at hem mimarî hem de sosyal ağının en güzel örneklerini teşkil ediyordu. Türk kadınının san’atla olan muhabbeti en üst seviyededir, İstanbul’un ve diğer şehir merkezlerindeki kadınların çoğu musikî, şiir, Türk sanatları hat, tezhip vb .ilgilenmiş, aralarından ünlü hattat, şair ve bestekârlar çıkmıştır. Bu bakımdan Türk kadını bir münevver sınıf oluşturmuş, erkeklerle boy ölçecek hâle gelmiştir. Lâkin o, her cinsin farklı kabiliyette yaratılmış olduğunu bilecek kadar îmana , irfana, bilgiye sâhipti. Bu yüzden de eşlerini asla bir râkip değil bir bütünün tamamlayıcısı olarak görüyorlardı.

Onlar, âile hayatı ile alakalı vazîfeleri bölmüşlerdir. Kadın ve erkek görevlerini âdetâ ibâdet haline getirdiği için, evdeki huzur ve saygı, devlet ve sokağa yansımış, böylece toplum üst seviyede ahlâkî vasfa sahip olmuştur.

Osmanlılarda, oryantalistlerin bize empoze etmeye çalıştıkları çok eşliliğin yaygın olduğu kanaati ise bu tarz evliliklere rastlamakla birlikte sicil kayıt defterleri ışığında yanlışlığı artık bilinen bir gerçektir. Kız çocukların okutulması, kânunlar çerçevesinde sıbyan mektepleri seviyesinde olsa da, aile, Kutadgu Bilig de söylenen gibi çocuklarına ilim ve edep öğretmeyi destur edindiği için câhil bir kadın topluluğu olduğunu söylemek yanlıştır. Hatırlamak gerek ki Türk kadının küçük düşürücü isnadların çoğu, kadınları Rönesansa kadar cadı ve şeytanın ortağı görülüp, yakılarak öldürülen batının, şark medeniyeti özellikle Türk İslâm medeniyetini rencide edecek hayal ürünleridir. Tanzîmatla birlikte, Türk kadını için devlet eliyle meslek eğitim kapıları açılmıştır. 1869 yılında her ilde kız öğretmen okulu açılması kararı alınmıştır. Yine aynı şekilde, 7-11 yaş kız çocuklarının okula devam mecburiyeti yasallaştırılmıştır. 1876 yılında Abdülhamit döneminde anayasa maddesi olarak yer aldığı gibi kız ve erkek çocuklarına eşit eğitim hakkı verilmiştir. Yenileşme çağındaki Avrupa'da kadınların mücadele ederek eriştikleri eşit eğitim hakkına, Türk kadını mücadele vermeden onlarla eşit zamanda kavuşmuştur. İlk kız Rüştîyesi erkek rüştîyesinden sadece 10 yıl sonra 1859 yılında açılmıştır. Abdülhamit Han döneminde, Rüştîyeler İstanbul dışında da açılmış, kız İdadi okulları da yaygınlaşmıştır. Kadınların ilk resmi çalışma hayatına girişi, eğitim hayatında olmuştur. Zaten Türk kadını gerek ticarete gerek köy hayatının gereği olarak hayatında yer almaktaydı. Yenileşme döneminde ve modernleşme çağında Türk kadını basın, sağlık ve küçük sanayî alanında da istihdam edilmeye

başlanmıştır.

Görüldüğü gibi Osmanlı'da kadın geri plana atılmamış, çağın gerektirdiği şartlar çerçevesinde düzenlemeler gecikmeden hayata geçirilmiştir. Balkan savaşları ile başlayan acılarımızda Türk kadınlarının ön cephelerde yer aldığını, büyük mitinglere ev sahipliği yapan meydanlarda ateşli konuşmacılar olduğunu görüyoruz. Halide Edip Adıvar'ın taksimdeki muhteşem konuşması bugün bile kulakların millî dalgalarına hitâp eder. Osmanlı'nın yıkılmasının ardından Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde başlayan millî mücâdele destanında kadınların yeri bizleri tartışmasız bir masal diyarının içine sürükler. Ayşe bacılar, Emine bacılar ve nice isimsiz kahramanlar bu millî destanın içinde yer alır. İşte bu kahramanlar tıpkı peygamber ocağının neferleri olan Mehmetçikten farklı değildirlir .

Erkeklerle yanyana kurdukları Türkiye Cumhuriyeti devleti, kadınlarımıza gelişmiş modern ülkelerin çoğundan önce haklarını vermiştir. 1934 yılında verilen seçme ve seçilme hakkı onun Avrupalı hemcinslerine karşı iftihar tablosudur. 1970 yılında bu hakka kavuşan İsviçreli kadınlar, batının alay edip küçük gördüğü barbar diye adlandırdığı Müslüman Türk hanımların karşısında boyunları bükük kalmıştır. Kadınlarımız, Cumhuriyetle birlikte medenî hukuk ve çalışma hayatında dabirçok haklara sahip olmuşlardır.

TÜRK KADININ İÇİNDE BULUNDUĞU TRAVMA

Geçmişî altın sayfalarla dolu Türk kadını neden kendini tanımamaktadır? Neden kendisi gibi muhteşem bir mâziye sâhip olmayan Avrupa kadınına benzemek için çabalamaktadır?

Mütefekkir yazar Sâmiha Ayverdi şöyle söyler, "Felsefesi olmayan ve ilmî temellere oturmayan her teşebbüs ve hareket akamete mahkumdur".

Yenileşme sürecinde kazanılan haklar, felsefesi olmadığı için istenilen amaca ulaşamamıştır. Millî hüviyetten uzaklaştırılan kadının elinden, irfanı, hikmeti, kültürü, gâyesi, milli hafızası ,iffeti zarafeti, dili, elinden alınmış, sağa sola çarpan psikolojik buhranları ortaya çıkarmıştır. Eski Türk kadını, okuma yazması olmasa bile, kendisine medenî bir vicdan ve içtimâî formasyon veren bir şifahî kültüre sahipti. Bunun neticesi memleketin durumunu bilen, vatan aşkıyla yanıp tutuşan kadının her duygusu, her hareketi, düşüncesi ve yaşayışı millî damgası taşırdı. O, bu millî düşünce ile kötü ve iyiyi ayırt edip kendi etrafında örülmüş toplumun ana beyni, aile müessesesini en sağlam yapıcı hücre haline getirmişti.

Mâzî sırlarına vâkıf olmayan yeni kadın, tâhlil gücünden eksik kalmış, mazideki kadını, silik ve zavallı görmüştür. Hâlbukî, ninelerimiz, tarih boyunca bu topraklara evlad veren, gelenek, görenek ve imân nizamı içinde toplumu birleştiren, işleyen, cemiyetin âhengini kurduran sırlı kuvvettir. Aktarıla aktarıla gelen kültür, madde ve mânâ felsefesini sıkı bağlarla kurmuş, böylece irfan ve Türk medeniyetinin abidesi olmuştur. Çocuklarına vatanları için şehit düşmelerini kulaklarına doğdukları gün üfleyen bu kadınlar, nice okumuş birkaç dil bilenden üstün, millî bilince sâhip, hamâsî bir asalet örneğidir.

İşte yenileşme sürecinde Kadınlarımızın kaybettiği bu hamasî asalet olmuştur. Hâlbuki bu asaleti elinde tutup haklarıyla harmanlamış olsaydı, bugün Türk İslâm medeniyeti muhakkak ki çok mesafe katetmiş olurdu,

SONUÇ

Bugün Türk coğrafyası genç nüfusu ile münevver namzetleri diyarıdır. Gençlik, Gayrı millî düşüncelerin tesirinde yetmişmiş sözde aydın ordusunun tesiriyle dönüşü olmayan bir yolculuğa çıkma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlike, "İzm"lerin peşinden değil "Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi" etrafında birleşen Türk İslâm sentezinin yeniden dirilmesi sayesinde önlenabilir. geleceğimiz için bu elzemdir.

Türk kadınları içinde buldukları travmayı, batının sunduğu ilaçlarda değil kendi özünde ve medeniyetinin sayfalarında yer alan ilaçlar sayesinde atlatacaktır. Bunun için yapmamız gereken evvelâ cehaleti yenmemiz, çoktandır unuttuğumuz mâzî, târih, dil ve din gibi ana kuvvetlerimizle yeniden hemhâl olmamız icab eder.

İşte bu sebeplerle dış mihraklı ideolojik yıkıcı cereyanlara karşı mücadele edebilmek, maziden gelen millî manevî ve kültürel değerlerimizi araştırmak, canlandırmak, tanıtmak, yaşatmak ve çocuklarımızı ve onları yetiştiren kadınlarımızı gerek fikrî gerekse kültürel açıdan eğitmek maksadıyla kurulan Türk Kadınları Kültür Derneği 1966 yılından beri millî hassasiyeti olan nesillerin yetişmesi için çalışmalarına devam etmektedir.

Son olarak;

Türk kadınının dünyaya örnek olacak aslî hüviyetini hatırlaması ve değerlerine sahip çıkması, mazimizin şanlı sayfalarında yer alan kadın kahramanlarımıza bir vefa borcu değil midir?

Teşekkürlerimi sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI - Bizde sayın Ödemiş'e teşekkür ederiz. Şimdide ASO İl Kadın Girişimciler Kurulu üyelerinden **Serpil POLAT** hanımefendiye "TOBB Ankara Kadın Girişimciler Kurulu'nun Çalışmaları" hakkında bilgi vermek üzere sözü kendisine veriyorum. Buyurun sayın Polat söz sizin.

**TOBB ANKARA KADIN GİRİŞİMCİLER
KURULU'NUN ÇALIŞMALARI**

Serpil POLAT
ASO İl Kadın Girişimciler Kurulu

Sayın başkan, değerli milletvekilleri, değerli misafirler, hanımefendiler, beyefendiler.

8 mart dünya kadınlar günü vesilesiyle gerçekleştirdiğiniz bu organizasyona davetlerinizden dolayı TOBB Ankara Kadın Girişimciler Kurulu Başkanı olarak şahsım ve bütün yönetim kurulu üyelerim adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. Hoş geldiniz.

Değerli konuklar sözlerime şu günlerde yürütülen ve nefesimizi tutup haber beklediğimiz Afrin operasyonunda şehit olan kahraman askerlerimizi rahmet ve minnetle anarak başlamak istiyorum. Aziz şehitlerimizin mekanı cennet olsun. Gazilerimize de acil şifalar diliyorum. Onları yetiştiren büyüten vatan uğruna feda eden analara bacılara eşlere tüm gönlümle şükranlarımı sunuyorum.

Değerli misafirler bugün burada davetli olma durumum tamamen girişimcilerle ilgili. Kadın girişimciliği nedir? Ben neler yaptım ve nasıl girişimci oldum ve bunun dışında TOBB

kadın girişimciler kurulu ne iş yapar onu anlatmak üzere sizlerleleyim.

Kadın Girişimciler Kurulu bundan 10 yıl kadar önce TOBB başkanımız Sayın Hisarcıklioğlu'nun gerçekten büyük bir öngörüsüyle kurulmuş bir kuruldur. Bu kurulda şuan Türkiye'nin 81 ilinde çalışan aktif olarak Türkiye'nin hatta dünyanın en gelişmiş kadın girişimciler ağıdır. Bizler nitelikli iş kadınlarıyız ve hep birlikte kadın girişimciliğini artırmak için çaba gösteriyoruz. Şunu biliyoruz ki bu ülkede kadın girişimci ile erkek girişimci sayısı eşit değilse gerçekten ziyandayız. Çünkü bildiğimiz şey şu mevcut düzen ile önümüzde 2023 hedefleri var, diğer yıllar için koyduğumuz hedefler var. Mevcut ihracatlarla bu hedeflere ulaşamayacağımızı hepimiz biliyoruz. Bunun için yapılması gereken şey kadın girişimcileri genç girişimcileri ekonomiye kazandırmaktır. Başka yolumuz yok çünkü. Kurulumuzda 6000 den fazla iş kadını var. Ne iş yapar bu kurul sorusunu bana sorduklarında ikiye ayırarak cevaplıyorum. Birincisi bu sözünü ettiğimiz durumda bize ulaşan kadınların girişimci olmaları için neler yapmaları gerektiğini anlatıyoruz. İhtiyaç ne ? Onu belirliyoruz. Onlara bir nevi mentorluk hizmeti veriyoruz. Ben yaptım , sende yapabilirsin diyor ve rol model oluyoruz. Tabi illere gidiyoruz. İç Anadolu'da 13 ilim var; Kayseri Konya Eskişehir Nevşehir Kırşehir hepsi bana bağlı. İllerimi geziyorum ve girişimcilik hikayelerimizi anlatıyoruz oralarda. Rol modeliz sonuçta, neler yaptık? Nasıl yol aldık ta bugünlere geldik? Bunları anlatıyoruz. Tabi girişimcilik deyince kolay geliyor insanlara ama hangi badireler atlattık hangi yollardan geçtik? Sonuçta kimse altın tepside sunmuyor. Gel sende girişimci ol demiyor. Bunları anlatarak aslında bir nevi katalizör görevi görüyoruz. Çünkü olayı hızlandırmamız gerekiyor. Ülkemizin 10 yıl daha beklemeye tahammülü yok. İkinci yaptığımız işte mevcut

iş kadınlarımızın bir basamak daha yukarıya nasıl çıkabilir? Bunun peşine düşüyoruz. Çünkü kadın olarak iş hayatında mevcudiyet göstermek sanıldığı kadar kolay değil. Eminim içinizde birçok girişimci kadın vardır. Onlarda yaşadıklarını bilir. İşte bunları dinleyerek politika yapıcılara bu sorunlarımızı iletiyoruz. Gerçekten doğru bilgileri ileterek hızımızı kesmeden nasıl artırırız onun yoluna bakıyoruz. Tabi bu TOBB Kadın Girişimciler Kurulu'nun yaptığı işler. Projelerimizden hiç bahsetmek dahi istemiyorum çünkü o kadar çok şey yapıyoruz ki şuan ne sabırlar buna mümkün ne de zaman. İnşallah yaptığımız etkinliklere katılırsınız basında da paylaşıyoruz zaman zaman oralarda da bu çabalarımızı projelerimizi dinleme şansınız olur. Bunun dışında da ben kimim? Aslında biraz onu anlatmak lazım. Kendi hikayemi anlatmak isterim. Şapka çok. İşte Odalar Birliği şapkası var, bir ticarethanem var, çalışanlarım var ,anneyim 18 yaşında Allah başlırsa bir evladım var. Girişimcilikle ilgili olan şapka kırmızı diyorum ben buna çünkü bu denge zor kurulan bir denge. Ben Türkiye'nin ilk kültürel girişimcisiyim. Geleneksel Türk el sanatlarını yaşatmak ve modern hayata kazandırmak üzerine projeler yazan bir şirketim var. 11 yılı geride bıraktı şirketim. Ne yapar bu şirket? Aslında bir halkla ilişkiler danışmanlığı şirketi. Fakat şuan Türkiye' de 90' dan fazla unutulmuş el zanaatkarlarının piyarını yapan bir şirket. Nedir kültürel girişimcilik? Yatık desem yemeni desem kazaziye desem nedir bilir misiniz? Habbablık? Evet bunların hepsi bizim yitip giden değerlerimiz. Tabi bizi biz yapan değerler aynı zamanda. işte ben bunların peşine düştüm. Bir asker kızımı ülkeyi karış karış gezdim babamla. İzmir' de yaşadım Kütahya'da Siirt'te Aydın'da. Bir akademisyen eşiyim dünyayı gezdim. İngiltere Danimarka.. Ve neyi gördüm biliyor musunuz? Türk kültürünün dünya üzerindeki yerini gördüm. Ülkemizin gerçekten bir derya bir deniz olduğunu fark ettim. O kadar güzel sanatlarımız ve değerlerimiz var ki.

Fakat neden kimse bilmiyor ki? Bırakın başka ülkeleri biz bile bilmiyoruz. Evlatlarımız nasıl bilecek bizim bilmediklerimizi? Buradan başladı aslında benim hikayem. Ülkeyi yeni baştan gezdim bunun üzerine. Ustalarla tanışmaya başladım. Neler yapıyorsun? Sorunların neler? Neden tanıtamıyorsun kendini? Sonra onlar bana anlattı ben onlara anlattım kararı verdim. Evet dedim bu kadar güzel değerlerin sadece bir problemi var. Sunum. Arkasından pazarlama geliyor tabi. Onu takip eden şey. Doğru sunumla doğru pazarlamayla sanatınızın yitip gitmesinden kurtulabilirdiniz. Bunu gördüğümde ve artık yüreğimde hissettiğimde artık o zaman ışıklar benim için yandı ve dedim ki ben bu zanaatkarlarla yol alacağım ve yitip giden bu değerlerimizi tanıtacağım. Sonra ustalarımınla biz etkinlikler yapmaya başladık. Bakırcının bakır dövdüğü sedefkarın sedef kaktığı yemeni ustasının yemeni diktiği workshoplarla birlikte devam eden zanaatkarlarımızı topladım. Ankara'da İzmir'de İstanbul'da İngiltere'de Bulgaristan'da Yunanistan'da birçok ülkede bu değerlerimizi anlatmaya ve tanıtmaya başladım. Devlet destekleriyle işte ülke içinde Odalar'ın destekleriyle vs. Sanatlarımızı yaşatmak için gayretlerim devam etti. tabi bununla ilgili çok güzel bir anım var. Kutluyu biliyorsunuz. Çok özel bir dokumadır. Şuan sadece Antep yöresinde son temsilcisi yaşıyor ama vakti zamanında İç Anadolu Bölgesi"ndeki bütün evlerin avlusunda mutlaka bir kutlu dokuma tezgahı olurmuş. Özellikle Akşehir Ilgın Afyon'a doğru mutlaka kutlu dokuma yapılmış ama şuan dediğim gibi son temsilcisi Antep'te. Bu dokuma 64'ten fazla çeşidi olan bir kumaş. Zencirli kemha, Alaca kemha, sobalı, bacılı, darıca, alaca, sarıca gibi masal tadında isimleri var bu kumaşın. Ustamla konuştum dedim ki; sen bu kumaşı dokuyorsun da kim alıyor bu kumaşı? O da dedi ki; folklör ekiplerinin beline kuşak olarak dokuyorum dedi. Tabi ben çok üzüldüm yani böyle özel bir kumaş sadece bunun için dokunmamalıydı. Dedim ki ustam senin şehrinde şöyle

iyi bir terzi var mı diye sordum. Tabi dedi var. Peki dedim şu kumaşlardan bana kravat dik ve gönder. Hay hay dedi. Sonra aldım ben onları ve gittim Ostim'e. Özel deri kutular diktirdim ve kurumlarının logolarını üstüne bastırdım. Sonra bildiğim Odalar'ın bakanların vekillerin kim varsa kapısını çaldım. Hadi bakalım dedim. Ben taşın altına elimi koydum sıra sizde. Ne yapacağız? Dediler. Artık dedim kültürel değerimiz olan bu kravatı hediye edeceksiniz dedim. Tama dediler ve başladılar. Tabi bu arada İngilizce ve Türkçe hikayesini de yazdım. Hikaye sattırıyor çünkü. Kabul etmek lazım. 300 sipariş bir yerden 500 sipariş bir yerden. sonra ne oldu biliyor musunuz değerli misafirler? Benim o tek başına bu işi yapmaya çabalayan ustam bugün yanında 15 farklı çırağı ile birlikte sanatımızı yaşatmaya çalışıyor. Ben endüstriyel tasarımcı değilim. Ama bildiğim bir şey var. Aklın yolu bir. Bunu düzgün tespit edip yol alırsanız sanatınız yitip gitmekten kurtuluyor. Bu sadece bir tane çabamdı. Bunun dışında o kadar çok ustayla bu çalışmaları çabaları yaptık ki, sonrasında 5 yılı geride bıraktık ve ehl-i hüner isimli bir grubumuz oluştu. Bu grupla hem etkinliklerimizi planlıyoruz hem de Armada alışveriş merkezinde bir sosyal sorumluluk projesi yönetiyoruz. Bu ustalarımızın ürünlerini satışa sunuyoruz. Pazarı da orda onlara öyle sağladık derken böyle devam eden bir kültürel girişimcilik hikayesi benim başlattığım bir hikaye oldu. Bana kalsa konuşacak yüzlerce binlerce şey var saat sınırlaması olmasa ama toparlamak istiyorum. Bu ilke gerçekten birçok şehidin kanyla ülke. Vatan öyle vatan. biz bu topraklara sahip çıkmak zorundayız. Başka ülkemiz yok. Bizi biz yapan bu değerlere sahip çıkmalıyız. Kadınıyla erkeğiyle sahip çıkmalıyız. Aman ha hanımlar kendinizi bu konuda geri plana atmayın. Çünkü ben hep konuşmamda şöyle bitiririm: Bu dünyayı kadınlar kurtaracak. Başka yolu yok.

OTURUM BAŞKANI - Teşekkür ediyorum.Ben sahsım ve panelistler adına sizlere ve hazır bulunanlara şükranlarımı sunuyorum.

ARAŞTIRMA

KADİM KÜLTÜRÜMÜZDE KADININ STATÜSÜ VE ÜLKEMİZDE KADIN HAKLARI MEVZUATI KRONOLOJİSİ

Gürbüz Mızrak

ABD'nin New York şehrinde 1857 yılında greve giden kadın işçiler, polisler tarafından fabrikaya kilitlenmişler, 8 Mart günü çıkan yangında 129 işçi yanarak can vermişti. Bu olay, işçi sınıfının tarihinde acılı bir gün olarak yerini aldı. Bu elim olay 1910'den itibaren çeşitli adlar altında anılmaya başlandı. Nihayetinde Birleşmiş Milletlerde 1977 yılında alınan bir kararla her yılın 8 Mart'ı "Dünya Kadınlar Günü" olarak ilan edildi. Böylece yılın bu günü, kadın haklarının gündeme getirildiği aktivitelerle yaygın olarak anılmaya başlandı.

Kadim Kültürümüzde Kadının Statüsü

Tarihi kaynaklara göre Türkler kadına hep değer vermiştir. Kadının statüsü, en eski kaynaklarımız olan Türk destanlarında ve Türk felsefesinde yüce bir mertebededir.

- Yaratılış Destanında, kadın "Ak Ana" adıyla kutsanmıştır.

- Oğuz Kağan'ın ilk eşi, karanlığı yararak, gökten inen mavi bir ışıktan, ikinci eşi ise kutsal bir ağaçtan doğmuş insanüstü varlıklardır.

- Altay Dağlarının en yüksek tepesine “Kadınbaşı” ismi verilerek, çağlar sonrasına kadının yüceliğini gösteren bir mesaj verilmiştir.
- Kadının temel nitelikleri “annelik” ve “kahramanlık” olarak öne çıkarılmış. Kutsal kabul edilen ve önem verilen haklara, “ana hakkı” Denilmiştir.
- Kitabesinde Bilge Kağan; “Sizler anam hatun, büyük annelerim, hala ve teyzelerim, prenseslerim...” hitabıyla söze başlar. Saygı ve sevgi ifade eden bu kavramları günümüzde de aynen devam ettiriyoruz.
- XII. yüzyıl tarihçilerinden İbn Cübeyr, “Türk ülkelerinde kadına gösterilen saygıyı, başka hiçbir yerde görmediğini” yazar.

Türk kültüründe kadını yücelten vasıflar:

- Kadında iffetli olma aranır. Bu vasıf toplum tarafından daima takdir görülürken iffetsizlik affedilmez. Bu kapsamda ünlü İtalyan gezgini Marco Polo, Türk kadınlarının “tüm dünyanın en temiz ve ahlaklı kadınları” olduğundan bahseder. İranlı tarihçi Gerdizi “Malumdur ki Türk kadınları çok iffetlidirler” derken Marco Polo’nun görüşünü teyit etmiştir.
- İyi ata binen, iyi kılıç kullanan, iyi savaşan kadınlar Türk toplumunda saygı görmüş. Dede Korkut’taki Bamsı Beyrek hikâyesinde “Banu Çiçek” bu özellikleriyle övülmüştür.
- Dede Korkut “kadın kendini överek adam olmaz; ancak güzel düşünür, güzel konuşur ve kocasına iyi öğütlerde bulunursa yücelir” öğüdünü vermektedir.
- Kadın giyiminin renkli ve süslülüğü, kadının zarıflığı ve alımlılığı (bakımlılığı) aranan özelliklerdendir.

Eski Türklerde kadın toplum ve aile içinde önemli haklara ve

yetkilere sahiptir.

- 10. yüzyılın ünlü coğrafyacısı Al-Balhi, ünlü kitabında "Türklerde kadının erkeğe eşit olduğunu, toplumsal yaşamın her alanında varlığını sürdürdüğünü ve beğendiği erkeğe evlenme teklif edecek denli özgür olduğunu" yazar.

- Aile -günümüzdeki gibi- en önemli sosyal birimdi. Nikâh'a ve tek eşli evliliğe dayanan bir aile düzeni vardı. Yaş farkı çok olan evliliklere izin verilmezdi. Yaşlı kuşaktan erkek, genç kuşaktan bir kadınla evlenemezdi.

- Kadın, erkeğin biricik yoldaşı ve çocuklarının anası olmak gibi önemli bir vazifeye görevlendirilmişti. Gelin, gittiği ailenin hak sahibi bir üyesi olurdu. Evin sahibi kadındı.

- Ailede babanın olduğu kadar, ananın da sözü geçerdi. Irk Bitig'de; "babanın emir, annenin öğüt verdiği görülür; çocuk isteğine göre, birine ya da ötekine uyardı" denmektedir.

- Kadın miras hakkına sahipti. Kadının kendine ait mülkü mevcuttu.

Bunu istediği gibi kullanma hakkı vardı. Kocasının ölmesi durumunda, malların ve çocukların velayeti kadına kalırdı.

- Koca karısını boşayabildiği gibi, kadında kocasını boşayabilirdi.

- Kadın hakları korunmuş, bu hakları ihlal edenler caydırıcı şekilde cezalandırılmıştı. Bu kapsamda Oğuz Kağan Destanında ırza tecavüz edenlerin ölüm cezasıyla yargılandığı veya gözlerine mil çekildiği ifade edilmektedir.

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında kadınsız bir iş görülmezdi. Kadın erkeğin tamamlayıcısı, sürekli erkeğin yanındaydı. Tarihi kaynaklar Hunlardan itibaren kadın-erkek ayrımı yapılmadığını göstermektedir.

- Kağanın emirnameleri "Hakan ve hatun buyuruyorlar ki" ifadesiyle başlardı.

- Hatun; resmi toplantılara, ziyafetlere ve şöenlere katılır, yabancı elçilerin kabulünde bulunur, hatta harp meclislerine bile katılırdı. Hakanın solunda otururdu. Siyasî ve idarî konulardaki görüşmelerde fikrini söylerdi. Bazen de tek başlarına elçileri kabul edebilirlerdi.

- Türk kadını erkeğin gittiği hemen her yere giderdi. Erkeklerle bayramlara, şöenlere ve toplantılara katılır; kendisi de şöen düzenler, davetler verebilirdi.

- Beylik yapmış kadınlar vardır. Ebul Gazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime'de, "Oğuz ilinde, yedi kızın uzun yıllar beylik yaptığından" bahseder. Sakalardan Tomris Hatun gibi Devlet başkanlığı yapmış kadınlarımız vardır.

- Türk kadını erkek gibi ata biner, ok atar, öküz arabası kullanırdı.

Gerekirse ava ve savaşa da giderlerdi. Arap gezginci İbn Arabşah, kadınlarımız için; "erkekler gibi savaşıyor, kafirlerin üzerine dörtnala at sürüyorlardı..", diye yazar.

- İbni Batuta Şehnamesi'nde Kırım'daki hatıralarında; "Burada tuhaf bir hale şahit oldum ki o da Türklerin kadınlarına gösterdiği hürmetti. Burada kadınların kıymeti ve derecesi erkeklerinden daha üstündür" demektedir. Çin kaynaklarına göre; pazara gittiklerinde, paketleri kocaları taşırdı.

Kadına kutsallık, haklar ve özgürlükler veren Türk töresinde onun dövülmesinin, horlanmasının imkânı yoktur. Zaten Türk kültüründe ve destanlarında böyle bir durum göze çarpmamaktadır.

Diğer Toplumlarda Kadın

Aynı dönemlerde kadınların diğer toplumlardaki durumunu

ise içler acısıydı.

- **Eski Çin’de**

- Çinlilerde kadın, insan sayılmaz, ona isim bile verilmezdi. Çoğu zaman kız çocuklarına isim verilmez, “bir, iki, üç” diye çağırılırlardı.

- Kadın kocasının kölesi sayılırdı, kocası ve çocuklarıyla birlikte yemeğe oturamazdı, ayakta durur, onlara hizmet ederdi.

- eni doğan çocuk, erkekse pahalı kumaşlara, kız ise bez parçalarına sarılırdı.

- Boşanma hakkı sadece erkeğe mahsustu.

- **Fars toplumunda**

- Kadın, kocasına mutlak itaate mecbur tutulmuştu.

- Bir erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi normaldi.

- Kan bağılılığı nikâha mani değildi.

- Evli kadınlar arasında bile iffetsizlik yaygındı, toplum ahlakî çöküntü içindeydi.

- **Cahiliye devri Araplarında:**

- Kadınları cinsel arzularına alet edebilmek için çok yol izleyip, bunlara kendilerince resmi kılıflar hazırlamışlardı.

- Erkek, istediği kadar kadınla evlenebilirdi.

- Kocasını istediği zaman karısını boşayabilirdi.

- Kadının kocası yanındaki değeri, alınıp satılan bir maldan farksızdı.

- Kadınlar varis olma hakkına sahip değildi.

- Çocukları kız olanlar utanır bu yavruyu aile için felaket sayarlardı. Kız çocuklarının diri diri toprağa gömülme

olayı sıkça görülürdü.

– Kadının miras hakkı yoktu.

- **İngiltere’de:**

– XI. asra kadar kocalar karılarını satabilirdi.

– Kadın “murdar” bir varlık sayıldığı için İncil’e el süremiyordu.

Kadınlar İncil’i okuma hakkına Henry devrinde (1509-1547) sahip olmuşlardı.

– İngiliz piskoposu Dour’a göre: “Önceleri kadın erkeğin sofrasına oturma hakkına sahip olmadığı gibi sorulmadan söze başlaması da caiz değildi. Kocasını başının ucuna kocaman bir sopa asardı ve karısı ne zaman emrini tutmazsa onu kullanırdı. Erkek çocuklar ise; analarına ev içinde bir hizmetçi kadından fazla paye vermezlerdi.”

İslâmi Dönemde Türk Kadını

Türk kadını sosyal hayatta sahip olduğu haklarını, İslâmi dönem devletleri ve toplumlarında da -eskisi kadar olmasa da- korumuş ve devam ettirmiştir. Ailede anne nüfuz sahibidir ve görüşleri dikkate alınmaktadır.

- **Abbasi Döneminde Türk Kadını:**

– İslâmî geçiş döneminde Türk kadını tarihî statüsünü kısmen de olsa korumuştur. Mesela Türk anneden doğan El-Muktedir küçük yaşta halife olduğunda annesi Şağab Hatun, 25 yıl devleti yönetmiştir.

– O dönem Şağab Hatun gibi kadınlar siyasi zekâları, ehliyetleri ve tecrübeleri sayesinde vezirlerin atanmasından bazı kanunların çıkarılmasına kadar değişik alanlarda etkili olabilmişlerdir.

● **Selçuklular Döneminde Türk Kadını:**

- Terken unvanı ile anılan hatunların emrinde küçük çaplı idarî ve askerî teşkilat, özel bir hazine, özel bir vezir ve diğer görevliler bulunmaktaydı. Terkenler yeri geldiğinde sultanın yardımına gidebilirlerdi. Tuğrul Bey, Hemedan şehrinde üvey kardeşi İbrahim Yinal tarafından kuşatılınca, eşi Altuncan Hatun'un emrindeki Oğuzlarla Bağdat'tan kocasının yardımına gittiği bilinmektedir.

- Anadolu'ya gelindikten sonra idarî konularda kadının etkinliği azaltılmış, buna karşılık hanedanlar arasında güç birliğini sağlamak amacıyla yapılan siyasi evliliklerde kadınlar rol almaya başlamıştır.

● **Osmanlı Devletinde Türk Kadını:**

Devletin kuruluş döneminde kadınlar sosyal hayatın içerisinde erkeklerle birlikte ve etkindiler. Kadın örgütü Bacıyan-ı Rum teşkilatı;

- kadınların üretimde ve sosyal hayatta organize olmasını sağlamış; bu çerçevede

- "aşına-eşine-işine sahip ol" öğüdü doğrultusunda sağlam bir toplum hayatının oluşturulmasına katkı sağlamış,
- çadircılık, keçecilik, boyacılık, halı, kilimcilik, dokuma, örgücülük, nakışçılık ve çeşitli kumaşların imal edilmesi gibi zanaatlarda faaliyet göstermiş,

- uç bölgelerde savaflara katılmış,
- Ahilere ait tekke ve zaviyelerde misafir edilen/ barındırılan insanların ağırılanmalarında, kimsesizlerin ve yoksulların barındırılmasında, misafirlerin ağırılanmasında görev almış;

- iskân ve kolonizasyon faaliyetlerine katılmış,

- kızlarla imece usulüyle birtakım işleri yürütmüş,
- yetim ve kimsesiz genç kızları himayesine almış,
- Türk dilinin, Türk kültürünün ve İslâm anlayışının hanımlar arasında yayılmasını hızlandırmış,
- genç kızlar ve kadınların iştirak ettikleri zikir, sema ve sohbet meclislerini düzenlemiştir.

- Kuruluş dönemi sultanların eşleri saraylarda değil, sosyo-politik hayatın içerisinde yaşamışlardır.

- Kadının toplumdaki yeri, Arap kültürüyle ilişkiye geçildikten sonra önemli oranda değişti, ancak hiçbir zaman eski Türk geleneklerinden tam olarak kopulmadı. Özellikle nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan kırsal kesimde üretim ve bununla ilişkili olan ev dışı yaşam tarzı devam etti.

- Yakın tarihimiz kahraman Türk kadınları ile doludur:

- Kırım Savaşı'nda (1853) Kara Fatma,

- Türk-Rus Savaşı'nda (1877) Erzurumlu Nene Hatun,

- Kurtuluş Savaşı'nda Fatma Seher (İzmit dolayları), Ayşe Hanım (Aydın), Tayyar Ramiye Hanım (Adana), Fatma (Gaziantep), Fatma Kadın (Mudurnu), Makbule Hanım (Gördes), İstanbullu Saime Hanım; çeteler kurarak ya da kurulmuş çetelere katılarak savaşan ünlü kadınlardan bir bölümüdür.

Aşağıda, Cumhuriyet öncesi ve sonrasında kadın hakları ile ilgili çıkarılan mevzuatın kronolojisi verilmiştir. Bu listenin muhtevası ve kadim kültürümüz dikkate alındığında Türkiye

Cumhuriyeti, kadın haklarının verilmesinde pek çok ülkenin önünde yer alır. Ancak son yıllarda “kadına şiddet” ve “kadın cinayetleri”ndeki artış, bu alandaki mevzuatın uygulanmasında çok yetersiz kalındığını göstermektedir. Bunda din ve töre kisvesi altında toplumumuza bulaştırılmış zararlı gelenekler, halkımızın eğitim seviyesi gibi faktörler etkili olmaktadır. Kadın hakları konusundaki problemlerin çözümü için;

- toplumun eğitimi ve doğru dinî bilgilerle buluşturulması,
- hak ihlallerinin caydırılması, örnek davranışların teşviki,
- kamuoyu oluşturmada etkili olan kuruluş ve araçların etkin kullanımı ilk akla gelen hususlardır.

Türkiye’de Kadın Hakları Kronolojisi

Cumhuriyet öncesi

1843: Türk kadınları, Tıbbiye Mektebi bünyesinde aldıkları ebelik eğitimi ile sosyal yaşamda yerlerini almaya başladı.

1847: Kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanıyan İrade-i Seniye yayımlandı.

1856: Osmanlı topraklarında kadınların köle ve cariye olarak alınıp satılmaları yasaklandı.

1858: yılında yayımlanan ‘Arazi Kanunnamesi’nde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı hükmü yer alırken, kadınlar miras yoluyla mülkiyet hakkını kazandı. Aynı yıl Kız Rüştüleri açıldı.

1869: Kadınlar ilk dergilerine 1869 yılında kavuştu. Kadınlar

için ilk sürekli yayın olarak nitelenen haftalık 'Terakk-i Muhadderat' dergisi yayımlanmaya başlandı.

1869: Kızların eğitimine yasal zorunluluk getiren 'Maarif-i Umumiye Nizamnamesi' 1869 yılında yayımlandı. Bundan bir yıl sonra da kız öğretmen okulu 'Dar-ül Muallimat' açıldı.

1871: Evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması ve zorla evlendirmelerin geçersiz sayılmasını düzenleyen Hukuk-ı Aile Kararnamesi 1871'de çıkarıldı.

1876: 1876'da ise ilk anayasa olan Kanun-i Esasi ile kız ve erkekler için ilköğretim zorunlu hale getirildi.

1897: Giderek sosyal yaşamda daha çok yer almaya başlayan kadınlar, iş hayatına ilk olarak 1897 yılında 'ücretli işçi' olarak atıldı. Kadınların devlet memuru olmak içinse bu tarihten itibaren 16 yıl beklemeleri gerekti.

1913: Kadınlar ilk kez 1913 yılında devlet memuru olarak çalışmaya başladı. Bunun ardından bir yıl sonra kadınlar, tüccar ve esnaf olarak da iş hayatına girişti.

1914: Kızlar için ilk yüksek öğretim kurumu, 1914 yılında 'İnas Darülfünunu' adı altında açıldı.

1922: Kadınlar bilim dünyasıyla ilk kez 1922 yılında tanıştı. Bu tarihte yedi

kız öğrenci, Tıp Fakültesi'ne kayıt yaptırarak eğitime başladı.

Cumhuriyet Dönemi (1923-1950)

1924: Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğrenim Birliği) çıkarıldı Böylece eğitim laikleştirilerek tüm eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlandı Kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.

1926: Türk Medeni Kanunu'nu ile erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemeler kaldırıldı, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanındı.

1930: Kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.

1930: Doğum izni düzenlendi.

1933: Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek amacıyla Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü kuruldu.

1933: Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları verildi.

1934: Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.

1936: İş Kanunu yürürlüğe girdi. Kadınların çalışma hayatına düzenleme getirildi.

1937: Kadınların yeraltında ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasını yasaklayan 1935 tarihli 45 sayılı ILO sözleşmesi

kabul edildi.

1945: Analık sigortası (doğum yardımı) 4772 sayılı yasa ile düzenlendi.

1949: Yaşlılık sigortasının kadın ve erkekler için eşit esaslara göre düzenlenmesi 5417 sayılı yasa ile sağlandı.

Cumhuriyet Dönemi (1950-2008)

1952: Sağlık Bakanlığı bünyesinde ana çocuk sağlığı hizmetleri vermeye başladı.

1965: Gebeliği önleyici araçların satış ve dağıtımının serbest bırakılmasını ve tıbbi zorunluluk halinde kürtaj hakkı tanınmasını düzenleyen Nüfus Planlaması Hakkında Kanun çıkarıldı.

22 Aralık 1966: Eşit değerde iş için kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliğini sağlayan 1951 tarihli 100 sayılı ILO sözleşmesi onaylandı.

27 Mayıs 1983: 10 haftaya kadar olan gebeliklerin kürtajla sona erdirilmesi ve gönüllü cerrahi sterilizasyon yöntemlerine izin verilmesi Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle sağlandı. Kürtaj için evli kadınlara kocadan izin alma koşulu getirildi.

1985: Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesini (CEDAW) imzaladı ve sözleşme ertesi yıl yürürlüğe girdi.

1985: 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kadınlar konusu ilk

kez ayrı bir başlık olarak yer aldı ve bu konuda politikalar belirlendi.

1987: Kadınlar konusuna odaklanmış ilk resmi kurum olan Devlet

Planlama Teşkilatı Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kuruldu.

1989: İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kuruldu. Bugün üniversiteler bünyesinde kurulan bu merkezlerin sayısı yurt çapında 13'e ulaştı.

24 Ocak 1989: İçişleri Bakanlığı kaymakamlık sınavlarına kadınların da alınacağını açıkladı.

29 Kasım 1990: Kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. maddesi Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi. İptal kararı 2 Temmuz 1992 tarih ve 21272 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı.

1990: Mağdurun hayat kadını olması halinde tecavüz cezasının indirilmesini öngören Türk Ceza Kanunu 438. maddesi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yürürlükten kaldırıldı.

14 Nisan 1990: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, ilk kadın kütüphanesi ve bilgi merkezini açtı.

1990: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara ve çocuklara destek hizmeti vermek üzere ilk Kadın Konukevleri açılmaya başlandı. 2000 yılı itibariyle bu sayı

yediye yükselirken kapasiteleri 170'e ulaştı.

1990: 422 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı kuruldu. 25 Ekim 1990 tarihinde kadın sorunları konusunda ulusal çapta bir mekanizma olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 3670 sayılı kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kuruldu ve 24 Haziran 1991 tarihinde de Başbakanlığa bağlandı.

Eylül 1990: Yerel yönetimler kadın konusunda özellikle şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmet vermeye başladı. Türkiye'deki ilk kadın sığınma evi Bakırköy Belediyesi tarafından açıldı.

20 Şubat 1992: Birleşmiş Milletler Uluslararası Kadının İlerlemesi İçin Araştırma ve Eğitim Merkezinin (INSTRAW) toplantısında, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Türkiye'de kadın konusunda irtibat noktası olarak kabul edildi ve BM ile işbirliği içinde program ve projeler uygulanmaya başlandı.

1992: Cinsiyete dayalı veri tabanı oluşturulması amacıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'nde Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi kuruldu.

1993: İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı açıldı ve yüksek lisans programı vermeye başladı. Bugün Kadın Çalışmaları Ana Bilim Dalı açarak Yüksek Lisans Programı veren üniversite sayısı dörde ulaştı.

1993: Kadın Dayanışma Vakfı, Altındağ Belediyesinin desteğiyle kadın danışma merkezi ve kadın sığınma evini açtı.

1993: Halk Bankası'nca kadınları girişimciliğe özendirmek amacıyla kadınlara özel, düşük faizli kredi uygulaması başlatıldı.

1994: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara hukuki ve psikolojik danışmanlık, girişimcilik ve el emeğinin değerlendirilmesi konularında hizmet vermek amacıyla Bilgi Başvuru Bankası (3B) kuruldu.

5 Nisan 1994: Dünya Bankası ile kadın konulu projeler yürütölmeye başlandı. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nde bir Dokümantasyon Merkezi kuruldu.

1994: Türkiye Kahire'de yapılan Birleşmiş Milletler Nüfus ve Kalkınma Konferansına katıldı. Konferans'da kadının statüsü ve sağlık ilişkisini vurgulayan "üreme sağlığı" kavramı üzerinde özellikle duruldu ve kadın sağlığında "bütüncül" bir yaklaşım benimsendi. Bu yaklaşım doğrultusunda Sağlık Bakanlığı koordinatörlüğünde ilgili kesimlerden sağlanan katılımıla "Kadın Sağlığı ve Aile Planlaması Ulusal Eylem Planı" hazırlandı. 1998 yılında kamuoyuna sunulan Eylem Planı 6 ana çalışma grubu tarafından oluşturuldu. Kadının Statüsü grubunun koordinasyonunu Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü üstlendi.

1995: Kurulduğundan bu yana, açtığı kadın danışma merkezi ile şiddete uğrayan kadınlara danışmanlık hizmeti veren Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, ilk kadın sığınağını açtı.

Kasım 1995: Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından bölgedeki kadınların durumunun iyileştirilmesi ve kalkınma sürecine entegre

edilmesi amacıyla planlanan Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin (ÇATOM) ilki Urfa'da açıldı. 2000 yılı itibariyle bölgedeki sayısı 21'e ulaştı.

1996: Tarım ve Köyşleri Bakanlığı bünyesinde "Kırsal Kalkınmada Kadın Daire Başkanlığı" kuruldu.

1997: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda 13 il valiliği bünyesinde "Kadının Statüsü Birimleri" kuruldu.

22 Mayıs 1997: Kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almakla birlikte, kendi soyadını da kullanabilmesi Medeni Kanun'un 153. maddesinde yapılan değişiklikte sağlandı.

19 Kasım 1997: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün önerisi üzerine İçişleri Bakanlığı'nca nüfus cüzdanlarında medeni hal kısmında "evli/ bekar/ dul/ boşanmış" gibi ifadelerin yerine sadece "evli" veya "bekar" ifadelerinin kullanılmasını düzenleyen genelge yayımlandı.

13 Kasım 1997: Türkiye Cumhuriyeti, amacı uzman bakanların çalışma alanları ile ilgili konularda Avrupa Konseyi faaliyetlerine etkin bir şekilde katılmalarını teşvik etmek olan Kadın-Erkek Eşitliğinden Sorumlu Avrupa Bakanlar Konferansı'nın dördüncüsüne ev sahipliği yaptı.

23 Haziran 1998: Anayasa Mahkemesi kadının zinasını suç olarak düzenleyen Türk Ceza Kanunu'nun 440. maddesini anayasanın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesiyle iptal etti. Gerekçeli karar 13 Mart 1999 tarih ve 23638 sayılı Resmi Gazetede yayımlandı.

17 Şubat 1998: Yeni Türk Medeni Kanunu Tasarısı Adalet Bakanlığı ve Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün ortaklaşa yaptığı bir toplantı ile kamuoyunun bilgisine sunuldu.

21 Ekim 1998: Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, ve kadın kuruluşlarının oluşturduğu gündem sonucunda bekaret kontrolünün, ancak takibi şikayete bağlı suçlarda, mağdurun rızası alınarak, irza geçme gibi re'sen takip edilen suçlarda ancak hakim kararı ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısının yazılı izni ile yapılabileceğini düzenleyen bir genelge yayınladı.

1998: İçişleri Bakanlığı'nca nüfus cüzdanlarında yapılan düzenlemeye paralel olarak Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'nce verilen dul ve yetim tanıtım kartlarındaki "Emekliye Yakınlığı" bölümünde yer alan "dul kadın vb." ifadelerin yerine sadece "eşi, kızı, oğlu, annesi, babası" gibi ifadelerin kullanılması sağlandı.

17 Ocak 1998: Aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını düzenleyen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girdi.

1998: Gelir Vergisi Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle aile reisinin beyanname vermesi esası kaldırılarak kadınların kocalarından ayrı olarak beyanname vermesi sağlandı.

1998: Kadınlara yönelik danışma merkezleri çalışmaları başta Ankara ve İstanbul olmak üzere Barolar tarafından da başlatıldı. Barolar bünyesindeki Kadın Hakları/Hukuku

Komisyonları arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla "Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonları Ağı (TÜBAKKOM)" kuruldu. Giderek artan komisyonların sayısı 2001 yılı itibariyle kırk civarına vardı.

Eylül 1999: Türkiye, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığı Önleme Sözleşmesi'ni onaylarken koyduğu aile hukukunu ilgilendiren 15 ve 16. maddelerine ilişkin çekinceleri kaldırdı.

1999: Kadın erkek eşitliği açısından önemli değişiklikler içeren Medeni Kanun Tasarısı hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunuldu.

8 Eylül 2000: Ek İhtiyari Protokol Türkiye tarafından imzalandı. Onay aşaması için Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine alındı. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan Ek İhtiyari Protokol ile Sözleşmenin taraf devletler tarafından ihlali durumunda kişilere ve kişilerden oluşan gruplara başvuru hakkı tanınmakta ayrıca uygulamaları denetlemek üzere Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi (CEDAW) Komitesine yapılacak şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır.

24 Kasım 2000: Türkiye'de giderek artmakta olan töre cinayetlerine karşı kamuoyu oluşturmak üzere "25 Kasım Kadınlara Karşı Şiddete Hayır Günü" nedeniyle Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Şanlıurfa Valiliği işbirliği ile "Kadına Yönelik Şiddet" konulu bir panel düzenlendi. Panel resmi düzeyde töre cinayetlerine karşı duruşun zeminini oluşturdu.

17 Şubat 2001: Türk Medeni Kanunu'nun yıldönümü nedeniyle TBMM Adalet Komisyonunda görüşülmekte olan Medeni Kanun Tasarısının eşitlikçi özünün korunarak yasalaşması için Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve kadın kuruluşları tarafından kamuoyu oluşturma faaliyetlerinde bulunuldu. Kadın dernekleri ve diğer sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla "Medeni Yasa Tasarısı İçin Hep Birlikte" yürüyüşü gerçekleştirildi.

21 Haziran 2001: TBMM Adalet Komisyonunca kabul edilen Türk Medeni Kanunu Tasarısı Genel Kurula sevk edildi.

22 Kasım 2001: Yeni Türk Medeni Kanununun TBMM tarafından kabul edildi.

1 Ocak 2002: Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girdi.

30 Temmuz 2002: CEDAW Ek İhtiyari Protokolünün onaylanması

7 Ocak 2008: Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulan Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Gücü tarafından yürütülecek "Aile İçi Şiddet Dahil, Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Kampanyası" çerçevesinde Avrupa Konseyi'nce nakdi hibe verilmesine ilişkin anlaşmanın yürürlüğe girmesine dair karar 26749 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Türkiye'de mesleklerine göre ilk kadınlar listesi

1892: İlk Türk kadın romancı Fatma Aliye Hanım "Muhadarat" adlı ilk romanını kendi adıyla yayımladı.

1909: İlk Türk kadın siyasetçi Emine Semiye Hanım Osmanlı Demokrat Fırkası yönetim kuruluna seçildi.

1913: İlk kadın devlet memuru Bedriye Osman Hanım Telefon İdaresinde göreve başladı.

1913: Belkıs Şevket Hanım uçağa binen ilk Türk kadın unvanını aldı.

1920: İlk Türk kadın avukat Süreyya Ağaoğlu (Ahmet Ağaoğlu'nun kızı) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu.

1920: İlk Türk kadın tiyatro sanatçısı Afife Jale İstanbul'da sahneye çıktı.

1921: Dr. Safiye Ali Almanya'da tıp eğitimini tamamlayarak ilk Türk kadın hekim olarak tarihimizdeki yerini aldı.

1922: Yedi kız öğrenci Tıbbiye'ye kayıt yaptırarak eğitime başladı.

Haziran 1923: Nezihe Muhittin'in başkanlığında Kadınlar Halk Fırkası'nın kurulması girişiminde bulunuldu. Kadınlara oy hakkı tanımayan Seçim Kanunu gereğince valilikçe partinin kuruluşuna onay verilmediğinden dernekleşmeye gidildi.

1924: İlk kadın diş hekimi (Ferdane Bozdoğan Erberk) diplomasını aldı.

1925: Suat Hilmi Berk ilk kadın sulh hukuk hâkimi oldu.

1930: İlk kadın belediye başkanı [[Sadiye Ardahan) Artvin-Yusufeli/Kılıçkaya Beldesi'den seçildi.

1930: İlk kadın yargıçlar atandı.

1933: Aydın (il)'inin bugün ilçe statüsü taşıyan Karpuzlu köyünde ilk kadın muhtar Gül Esin yaklaşık 500 oy alarak seçildi.

1933: Sabiha Güreyman Türkiye'nin ilk kadın inşaat mühendisi olarak Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun oldu. Güreyman ayrıca Fenerbahçe Spor Kulübü'nün ilk kadın voleybolcusudur.

8 Şubat 1935: Türkiye Büyük Millet Meclisi 5. Dönem seçimleri sonucunda başta Hatı Çırpan olmak üzere 17 kadın milletvekili ilk kez meclise girdi, ara seçimlerde bu sayı 18'e ulaştı.

1935: İlk kadın doğum uzmanı Dr. Pakize İzzet Tarzi kadın hastalıkları ve doğum alanında uzmanlık eğitimini tamamladı. Tarzi, İstanbul Boğazı'nı yüzerek geçen ilk kadın unvanını da taşıyor.

1936: Eskişehir Askeri Hava Okulu'ndan mezun olan Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen dünyanın ilk kadın savaş pilotu oldu. Gökçen ertesi yıl Dersim Harekâtı'na da katıldı.

1947: Türk basınının ilk kadın foto muhabiri Eleni Küreman, Associated Press Ajansı'nda gazeteciliğe başladı.

1954: Prof. Dr. Nüzhet Toydemir Gökdoğan İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi dekanlığına seçilerek ilk kadın dekan oldu. Gökdoğan Fen Fakültesi'nin Astronomi Enstitüsü'ne tayin edilen ilk Türk doçenti olmuştu.

1957: Türk ordusunun ilk kadın doktor subayı Dr. Sema Aran teğmen rütbesiyle göreve başladı.

1971: İlk kadın bakan Dr. Türkan Akyol atandı. Akyol aynı zamanda ilk kadın rektördü.

1981: Türkiye'nin ilk kadın ekşperi Diler Cesur.

1991: İlk kadın vali Lale Aytaman Muğla (il)ine atandı.

1993: Alev Kılıçkeser Hottin, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sivil Havacılık Yüksek Okulu Pilotaj Bölümü'nden mezun olarak ticari havayollarındaki ilk Türk kadın pilot oldu.

25 Haziran 1993: Türkiye'nin ilk kadın başbakanı Tansu Çiller hükümeti kurdu.

1996: İlk kadın deniz subayları Deniz Harp Okulu'ndan mezun oldu.

2001: Denizli Belediye Başkanı Ali Aygören tarafından işe alınan Fatma

Kasapoğlu Türkiye'nin ilk kadın belediye otobüsü şoförü oldu.

2002: İlk kadın Adalet Bakanı Prof. Aysel Çelikel göreve atandı.

2003: Nükhet Hotar Merkez Yürütme Kurulu'na getirilen ilk kadın üye oldu.

30 Ağustos 2004: Kıdemli üsteğmen Songül Yakut Türkiye'nin ilk kadın ilçe jandarma komutanı olarak görevine başladı.

2005: Tülay Tuğcu Anayasa Mahkemesi'nin ilk kadın başkanı seçildi ve dolayısıyla Yüce Divan'ın da ilk kadın başkanı oldu.

2006: Dünyanın en yüksek noktası Everest'te zirveye tırmanan ilk Türk kadın dağcı Eylem Elif Maviş oldu.

2007: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği'nin (TÜSİAD) ilk kadın başkanı Arzuhan Doğan Yalçındağ oldu.

FOTOGRAFLAR







TÜRK DÜNYASINDA KADININ GEÇMİŞTEN BUGÜNE YERİ VE ÖNEMİ



